

ΚΡΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2007-2008

Νίκου Καζαντζάκη

Ιουλιανός ο παραβάτης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

κθβε

ΚΡΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ενός Θεατρικού Έθνους

www.ntng.gr

ΚΡΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ιουλιανός ο Παραβάτης

Πρώτη παράσταση:
Σάββατο 10 Νοεμβρίου
ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2007-2008

Ιουλιανός ο Παραβάτης
του Νίκου Καζαντζάκη

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος
Δημήτρης Γαρούφας

Αντιπρόεδρος
Θεόδωρος Κορρές

Μέλη
Ρούλα Αλαβέρα
Καίτη Ιμπροχώρη
Σπύρος Παγιατάκης
Αδριανή Τουντοπούλου
Γιάννης Χρυσούλης

Καλλιτεχνικός Διευθυντής
Νικήτας Τσακίρογλου

Αναπληρωτής Διευθυντής
Κωνσταντίνος Οικονόμου

Ιουλιανός ο Παραβάτης του Νίκου Καζαντζάκη

Σκηνοθεσία: ΝΙΚΗΤΑΣ ΤΣΑΚΙΡΟΓΛΟΥ

Σκηνικά: ΛΑΛΟΥΛΑ ΧΡΥΣΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

Κοστούμια: ΛΑΛΟΥΛΑ ΧΡΥΣΙΚΟΠΟΥΛΟΥ, ΕΛΕΝΗ ΔΟΥΝΔΟΥΛΑΚΗ

Φωτισμοί: ΣΤΡΑΤΟΣ ΚΟΥΤΡΑΚΗΣ

Μουσική επιμέλεια: ΚΟΣΜΑΣ ΕΥΦΡΑΙΜΙΔΗΣ

Βίντεο: ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΙΡΑΛΗΣ

Βοηθοί σκηνοθέτες: ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΟΡΙΝΑ ΧΑΡΙΤΟΥ

Βοηθός σκηνογράφου: ΑΛΙΚΗ ΑΡΝΑΟΥΤΗ

Βοηθός φωτιστή: ΝΙΚΟΛΕΤΑ ΧΡΕΒΑΤΑΚΗ

Οργάνωση παραγωγής: ΗΛΙΑΣ ΚΟΤΟΠΟΥΛΟΣ

Διανομή (με σειρά εμφάνισης):

Μαρίνα.....	ΜΑΡΙΖΑ ΤΣΑΡΗ
Βάγια	ANNY ΝΤΟΥΜΟΥΖΗ
Στέφανος	ΑΣΤΕΡΗΣ ΠΕΛΤΕΚΗΣ
Γερο-στρατηγός.....	ΠΑΝΟΣ ΞΕΝΑΚΗΣ
Επίσκοπος	ΚΩΣΤΑΣ ΖΑΧΑΡΑΚΗΣ
Α΄ Συνωμότης.....	ΙΟΡΔΑΝΗΣ ΑΪΒΑΖΟΓΛΟΥ
Β΄ Συνωμότης.....	ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΕΡΑΜΙΔΑΣ
Ιουλιανός	ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΟΥΓΑΡΗΣ
Νέος στρατηγός.....	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΑΜΑΚΗΣ
Πήγασος.....	ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΛΟΒΟΣ
Γούμενος.....	ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΩΤΣΟΣ
Γραφιάς	ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ
Καπετάν-Στρατής.....	ΤΑΣΟΣ ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Μαθητής.....	ΓΙΩΡΓΟΣ ΡΟΥΦΑΣ
Φρουρός Εθνικός.....	ΚΩΣΤΑΣ ΙΤΣΙΟΣ
Φρουρός Χριστιανός.....	ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΛΠΑΚΟΓΛΟΥ
Ασκητής	ΣΤΡΑΤΟΣ ΤΡΙΠΚΟΣ
Βασίλισσα Ελένη.....	ΣΤΕΛΛΑ ΚΑΖΑΖΗ
Μαντατοφόρος από την Ολυμπία	ΦΩΤΗΣ ΖΗΚΟΣ
Μαντατοφόρος από την Έφεσο	ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΣΗΣ
Μαντατοφόρος από την Ιερουσαλήμ ..	ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΤΖΑΦΕΡΗΣ
Μαντατοφόροι-Στρατιώτες	ΧΡΙΣΤΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ
.....	ΒΑΣΙΛΗΣ ΙΕΡΩΝΥΜΑΚΗΣ
.....	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ
.....	ΔΑΚΗΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ
.....	ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΙΤΣΑΣ
.....	ΑΡΓΥΡΗΣ ΣΑΖΑΚΛΗΣ
.....	ΜΙΛΤΟΣ ΣΑΜΑΡΑΣ
.....	ΤΑΚΗΣ ΣΤΑΓΚΟΣ

Συμμετέχουν επίσης:

Τζώρτζια Βογιατζόγλου, Βασίλης Γαλάτης, Τριαντάφυλλος Δελής, Αβραάμ Κυρλίδης, Σοφία Πουλιώτη, Νικόλας Νικητάκης, Γιάννης Οικονόμου, Λιάνα Παναγιωτίδου, Φώτης Τσοτουλίδης, Ισμήνη Χαντζή.

Μεταξύ α' και β' μέρους διάλειμμα 10'.

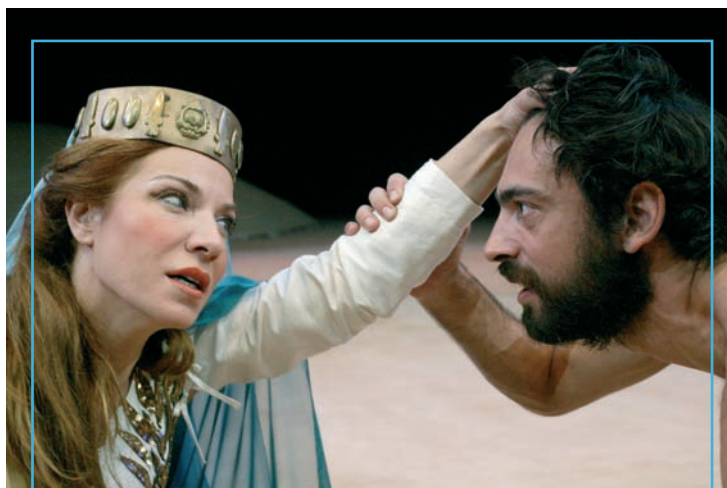
Χρήστος Σουγάρης, Μαρίζα Τσάρη

Μαρίζα Τσάρη, Κώστας Ζαχαράκης, Άννυ Ντουμούζη

Άννυ Ντουμούζη, Μαρίζα Τσάρη

Στέλλα Καζάζη, Χρήστος Σουγάρης

Στέλλα Καζάζη, Χρήστος Σουγάρης

Κώστας Ζαχαράκης,
Ιορδάνης Αϊβάζογλου,
Θανάσης Κεραμίδας

Στέργιος Τζαφέρης,
Φώτης Ζήκος,
Κώστας Μπάσης,
Χρήστος Σουγάρης,
Παντελής Καλπάκογλου,
Κώστας Ίτσιος

Χρίστος Γεωργίου, Γιώργος Κώτσος, Δημήτρης Κολοβός, Βασίλης Ιερωνυμάκης

Τάσος Πανταζής

Γιάννης Οικονόμου,
Κώστας Ζαχαράκης,
Αστέρης Πελέκης,
Μίλτος Σαμαράς,
Άννυ Ντουμούζη
Κωνσταντίνος Ίωακειμίδης

Μαρίζα Τσάρη,
Κώστας Ίτσιος,
Βασίλης Ιερωνυμάκης,
Στράτος Τρίπκος,
Αργύρης Σαζακλής,
Χρήστος Σουγάρης,
Παντελής Καλπάκογλου,
Χρήστος Πίτσας,
Τάκης Στάγκος

Γιάννης Παρασκευόπουλος,
Άννυ Ντουμούζη,
Κώστας Ίτσιος,
Κώστας Μπάσης,
Παντελής Καλπάκογλου,
Στέργιος Τζαφέρης,
Φώτης Ζήκος

Γιώργος Ρούφας, Χρήστος Σουγάρης

Πάνος Ξενάκης,
Βασίλης Ιερωνυμάκης,
Χρήστος Γεωργίου,
Αργύρης Σαζακλής,
Χρήστος Σουγάρης,
Κωνσταντίνος Δαμάκης

Μια ταυτοπροσωπία

Ο αυτοκράτορας Ιουλιανός, στη σύντομη παραμονή του στο θρόνο της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, βαθύτατα επηρεασμένος από την ελληνική παιδεία, συνέδεσε το όνομά του με την προσπάθεια επιστροφής του βασιλείου στην Εθνική θρησκεία. Χαρακτηρίστηκε από την Εκκλησία πολέμιος του χριστιανισμού και στιγματίστηκε με το προσωνύμιο Παραβάτης, αν και ορισμένοι θεωρούν ότι εκείνο που, στην πραγματικότητα, επιχείρησε ήταν μια συμφιλίωση του ελληνικού πνεύματος με τη χριστιανική πίστη. Καθώς, λοιπόν, ο αρχαίος κόσμος βαδίζει προς το τέρμα του, με φόντο μια εποχή που παραδίδει ανεπιστρεπτί την πρωτοκαθεδρία στη χριστιανική θρησκεία, ο Καζαντζάκης μάς μεταφέρει στις τελευταίες μέρες της εκστρατείας του Ιουλιανού κατά των Περσών το 363 μ.Χ..

Ο συγγραφέας δανείζεται την ιστορική φυσιογνωμία του Ιουλιανού, για να εκφράσει τον προσωπικό του στοχασμό, και στήνει ένα δράμα ακραίων καταστάσεων, αβάσταχτων διλημμάτων, καταιγιστικής δράσης, αδρής θεατρικότητας και υψηλής ποιήσης. Ένας ασφυκτικός κλοιός πιέσεων που σφίγγει γύρω από το πρόσωπο του αυτοκράτορα συνιστά τη δράση του έργου· η οργανωμένη συνωμοσία των φανατικών χριστιανών και η επιτακτική αναγκαιότητα της φυσικής του εξόντωσης, η αποκάλυψη μιας σειράς από προδοσίες και ανταρσίες, οι διαδοχικές ειδήσεις για την καθολική ήττα του παλαιού κόσμου.

Σε ένα τοπίο μπεκετικής υφής, στην απεραντοσύνη της ερήμου, το δραματικό πρόσωπο του Ιουλιανού μάς αποκαλύπτεται πολυδιάστατο, απρόβλεπτο, αντιφατικό. Την ίδια στιγμή που δίνει το δυναμικό παρόν στα γεγονότα, βυθίζεται στο σχολιασμό τους. Μεταμορφώνεται ασταμάτητα, όπως η άμμος που πατάει. Υποδύεται ρόλους, αλλάζει διαθέσεις. Παρασταίνει τον αυτοκράτορα, παίζει τον εραστή. Ακατάπαυστα, πολεμά και φιλοσοφεί. Καταδεικνύει, αιχμηρά, ταπεινές συμπεριφορές. Υμνεί τους άξιους αντιπάλους του. Τρέμει σύγκορμος μπροστά στα «κακά σημάδια». Υβρίζει, προκαλεί και επικαλείται θεούς και δαίμονες.

Η προσωπικότητά του μας συγκινεί, όταν ρίχνεται ατρόμητα στην κάθε δυσκολία, βαθιά ερωτευμένος με την ηδονή της πάλης, όχι με το κέρδος της· μας αφοπλίζει, όταν δηλώνει σπαραχτικά την ανάγκη της πίστης και ως σκεπτόμενος άνθρωπος σαρκαίνει την αναγκαιότητά της· μας συνεπαίρνει με την άσβεστη δίψα για ελευθερία και ατομική λύτρωση. Γύρω του, τα υπόλοιπα πρόσωπα του έργου, η βασίλισσα, η Μαρίνα, ο επίσκοπος, στρατηγοί, χριστιανοί, εθνικοί, πολεμιστές, αποκαμωμένοι από την κακουχία, δέσμιοι της ιστορικής αναγκαιότητας και του θρησκευτικού φανατισμού, στροβιλίζονται στη δίνη μιας σκληρής μάχης για επικράτηση, εκδίκηση, επιβίωση.

Ο ήρωας του Καζαντζάκη δεν ανήκει στον κόσμο που ζει. Προέρχεται από έναν άλλον κόσμο. Έχει τη στόφα του αντιήρωα με ένα στίγμα διαχρονικό, τόσο αναγνωρίσιμο για κάθε είδους μαχητή και παρατηρητή της ζωής. Είναι ο άνθρωπος που κραυγάζει, ποικιλότροπα, μια κατάφαση ζωής, μιας ζωής, όμως, πλήρους και άξιας, που εμπεριέχει, ισχυρή βούληση, οραματισμό, αυτογνωσία, αγώνα μέχρις εσχάτων και, ενδεχομένως, ήττας. Γιατί όχι άλλωστε; *Παιχνίδι είναι η ζωή. Έπαιξα κι έχασα, παράπονο δεν έχω.*

Η συμπλήρωση πενήντα χρόνων από τον θάνατο του Νίκου Καζαντζάκη στάθηκε η αφορμή για τη συνάντησή μας με τον μοναδικό αγωνιστή και ποιητή. Το έργο γράφεται το 1939, σε μια παραγμένη, μεγάλης ανασφάλειας, περίοδο για την Ευρώπη, που θα σημαδέψει οδυνηρά την μετέπειτα πορεία της. Σήμερα, η κατάρρευση των ιδεολογιών, η εξάπλωση του μαχητικού θρησκευτικού συντηρητισμού, η αιματηρή σύγκρουση Ανατολής-Δύσης, η αναβίωση νεκρών θρησκειών, η σύσταση νέων εκκλησιών γεννούν έντονο προβληματισμό. Ο *Ιουλιανός ο Παραβάτης* αποκτά μια απρόσμενη επικαιρότητα. Η βαθύτατη και διαχρονική ανάγκη του κάθε ανθρώπου να στηριχθεί σε μια αναφορά πίστης, να πλησιάσει προς το φως της ύπαρξης, αναδεικνύεται εντονότερη από ποτέ. Η πρόταση του Ιουλιανού-Καζαντζάκη μιλά, όχι για την τυφλή αποδοχή ενός δόγματος, αλλά για μια απελευθερωτική, συνειδητοποιημένη στάση ζωής που εκφράζεται μέσα από την απαιτητική διαδικασία του «πίστευε και ερεύνα».

Νικήτας Τσακίρογλου

Στις εσχατιές του τότε κόσμου...

Οι αναζητήσεις του Καζαντζάκη γύρω από τον Θεό και η αγάπη του για τη φιλοσοφία καθρεφτίζονται στον *Ιουλιανό τον Παραβάτη*, έργο μεστό σε νοήματα και εικόνες. Αυτές τις εικόνες θέλησα να ζωντανέψω μέσω του σκηνικού και των κοστούμιών.

Στις εσχατιές του τότε κόσμου, σε μια έρημο στη μέση του πουθενά, σε έναν χώρο συγκεκριμένο και αφαιρετικό ταυτόχρονα, ένας φιλόσοφος αυτοκράτορας, ένας οραματιστής προσπαθεί μάταια να σταματήσει τον ρου της ιστορίας. Η τελευταία του μέρα είναι και η τελευταία μέρα του αρχαίου κόσμου, ενώ η νέα δύναμη, ο χριστιανισμός, είναι αυτή που επιβάλλεται και θα ενώσει τη βυζαντινή αυτοκρατορία που βρίσκεται στα σπάργανά της.

Μέσα σε αυτόν τον χώρο ο αρχαίος κόσμος και η ελληνορωμαϊκή παράδοση που υποχωρούν γίνονται σαφείς μέσω της εικόνας, όπως σαφής γίνεται και η νέα εποχή που ανατέλλει μέσω πρωτοχριστιανικών, πρωτοβυζαντινών στοιχείων. Η βυζαντινή αυτοκρατορία στα πρώτα βήματά της έχει ακόμα νωπές και άμεσες τις επιρροές του ελληνικού πολιτισμού και των Ρωμαίων. Είναι ένα κράμα παρελθόντος και παρόντος και προσπαθεί να αποκτήσει την ταυτότητά της που σιγά-σιγά αναδύεται.

Εκεί, σε αυτήν την έρημο, σε έναν χώρο πραγματικό και ποιητικό μαζί συναντάται όλη η ιστορία της εποχής: Έλληνες και Ρωμαίοι, ανατολίτες και Πέρσες, χριστιανοί και εθνικοί, μονοθεϊστές και δωδεκαθεϊστές. Μια πανσπερμία ανθρώπων, ένας πολυεθνικός στρατός και μαζί τους ένα ιδιότυπο πρωτοχριστιανικό ιερατείο και ένα πλήθος λαϊκών όλων των στρωμάτων και εθνικοτήτων. Αυτήν την εικόνα θέλησα να παρουσιάσω στη σκηνή, προσεγγίζοντας το κείμενο του Καζαντζάκη και μέσω αυτού μία από τις πιο αμφιλεγόμενες προσωπικότητες της ιστορίας, τον Ιουλιανό.

Λαλούλα Χρυσικοπούλου

*Με θαρρούν λόγιο, διανοούμενο, γραφιά.
Και δεν είμαι τίποτε απ' αυτά.
Τα δάχτυλά μου, όταν γράφω,
δεν μελανώνουνται, αιματώνουνται.
Θαρρώ δεν είμαι παρά τούτο:
μια απροσκύννητη ψυχή.*

Ο τάφος του Νίκου Καζαντζάκη στην τάπια Μαρτινέγκο, στο Ηράκλειο της Κρήτης.
Πηγή: Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη.

Νίκος Καζαντζάκης (1883-1957)

Φοιτητής Νομικής στην Αθήνα, 1902.
Πηγή: Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη.

Ο Νίκος Καζαντζάκης γεννιέται στις 18 Φεβρουαρίου, στο Ηράκλειο της Κρήτης, που αποτελεί τότε μέρος της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Εκεί θα μάθει τα πρώτα του γράμματα, όμως η επανάσταση του 1897 τον αναγκάζει να φύγει, και για δύο χρόνια να ακολουθήσει μαθήματα σε ένα σχολείο φραγκισκανών μοναχών, στη Νάξο.

Μετά την ολοκλήρωση των γυμνασιακών του σπουδών, εγκαθίσταται στην Αθήνα και σπουδάζει νομικά (1902-06). Φοιτητής ακόμη, δημοσιεύει το δοκίμιο *Η αρρώστια του αιώνας* και το μυθιστόρημα *Όφης και κρίνο*. Γράφει, επίσης, το διήγημα *Ξημερώνει*, το οποίο, το 1907, βραβεύεται σε δραματικό διαγωνισμό και παρουσιάζεται στην Αθήνα προκαλώντας πολλές συζητήσεις.

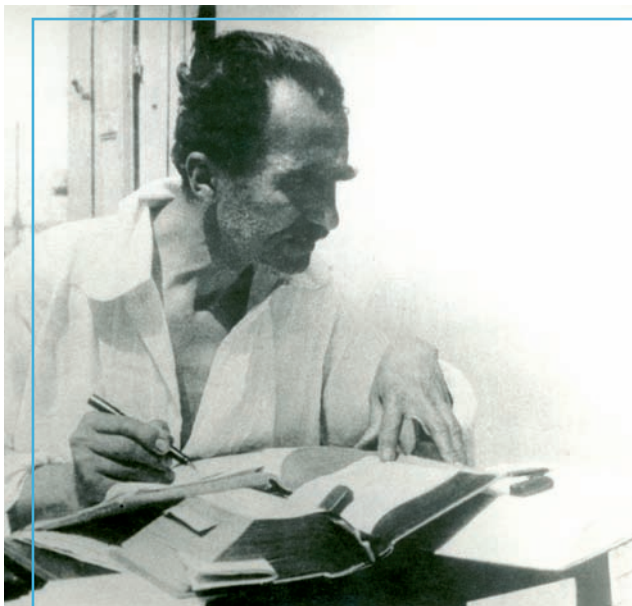
Το χρονικό διάστημα 1907-09 πραγματοποιεί μεταπτυχιακές σπουδές στο Παρίσι, ενώ, παράλληλα, ασχολείται με τη δημοσιογραφία και τη λογοτεχνία. Στο Παρίσι παρακολουθεί τις διαλέξεις του Ανρί Μπεργκσόν, μελετά το έργο του Νίτσε και ολοκληρώνει το μυθιστόρημα *Σπασμένες ψυχές*.

Επιστρέφοντας στην Ελλάδα το 1909, γράφει το δράμα *Ο πρωτομάστορας*, εκδίδει τη

διατριβή του *Ο Φρειδερίκος Νίτσε εν τη φιλοσοφία του Δικαίου και της πολιτείας*, καθώς και τη μονόπρακτη τραγωδία *Κωμωδία* και το μελέτημα *Η επιστήμη εχρεωκόπησε*. Ως πρόεδρος του Συλλόγου Δημοτικιστών Ηρακλείου «Ο Σολωμός», μιας ομάδας που υποστήριζε την εισαγωγή της δημοτικής γλώσσας στην εκπαίδευση, γράφει ένα εκτενές μανιφέστο για τη γλωσσική μεταρρύθμιση, που δημοσιεύεται σε αθηναϊκό περιοδικό.

Το 1911 παντρεύεται με τη Γαλάτεια Αλεξίου, συγγραφέα και διανοούμενη από το Ηράκλειο. Τον επόμενο χρόνο, ξεσπά ο Α΄ Βαλκανικός Πόλεμος και ο Καζαντζάκης κατατάσσεται εθελοντής στον στρατό. Τοποθετείται στο ιδιαίτερο γραφείο του πρωθυπουργού Ελευθέριου Βενιζέλου.

Τα χρόνια 1914-15 επισκέπτεται μαζί με τον Άγγελο Σικελιανό, το Άγιο Όρος, καθώς και πολλά ακόμη μέρη της Ελλάδας. Παράλληλα, γράφει παιδικά βιβλία για να εξασφαλίσει

Στην Αίγινα, συγγράφοντας
το ελληνογαλλικό λεξικό, Άνοιξη 1931.
Πηγή: Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη.

τα προς το ζην, σε συνεργασία με τη σύζυγό του. Την περίοδο αυτή, έρχεται σε επαφή και με το έργο του Δάντη, τον οποίο χαρακτηρίζει στα ημερολόγιά του ως έναν από τους δασκάλους του, μαζί με τον Όμηρο και τον Μπεργκσόν.

Το 1919 διορίζεται Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Περιθάλψεως, αναλαμβάνοντας τον επαναπατρισμό 150.000 Ελλήνων που διώκονται από τους μπολσεβίκους στον Καύκασο. Λίγο αργότερα ταξιδεύει στη Μακεδονία και τη Θράκη για να επιβλέπει την εγκατάσταση των προσφύγων. Αυτές τις εμπειρίες θα τις αξιοποιήσει αργότερα στο μυθιστόρημα *Ο Χριστός ξανασταυρώνεται*. Όταν το κόμμα των Φιλελευθέρων του Βενιζέλου χάνει στις εκλογές τον Νοέμβριο του επόμενου

χρόνου, ο Καζαντζάκης παραιτείται από το Υπουργείο και ταξιδεύει στην Ευρώπη: Παρίσι, Γερμανία, Αυστρία —όπου έρχεται σε επαφή με το έργο του Φρόιντ και τις βουδιστικές γραφές— και Ιταλία.

Το 1924 επιστρέφει στην Ελλάδα, αρχικά στην Αθήνα και αργότερα στο Ηράκλειο, όπου θα γίνει ο πνευματικός ηγέτης ενός κομμουνιστικού πυρήνα από δυσαρεστημένους πρόσφυγες και απόμαχους της Μικρασιατικής εκστρατείας. Παράλληλα, αρχίζει να γράφει την *Οδύσσεια*. Τα χρόνια 1925-27 ταξιδεύει ως ανταποκριτής αθηναϊκών εφημερίδων στην Παλαιστίνη, την Κύπρο, την Ισπανία, την Ιταλία και τη Σοβιετική Ένωση. Το 1926 παίρνει διαζύγιο.

Τον Μάιο του 1927 αποσύρεται στην Αίγινα με σκοπό την ολοκλήρωση της *Οδύσσειας*. Τον ίδιο χρόνο ξεκινά την ανθολογία των ταξιδιωτικών του άρθρων για την έκδοση του πρώτου τόμου του *Ταξιδεύοντας*, ενώ το περιοδικό *Αναγέννηση* του Δημήτρη Γληνού δημοσιεύει την *Ασκητική*. Την ίδια χρονιά επισκέπτεται και πάλι τη Σοβιετική Ένωση ως προσκεκλημένος της σοβιετικής κυβέρνησης, με την ευκαιρία της δέκατης επετείου

της Επανάστασης. Εκεί θα γνωρίσει τον Ελληνορουμάνο συγγραφέα Παναΐτ Ιστράτι, με τον οποίο, τον επόμενο χρόνο, απευθύνονται σε πολυπληθές ακροατήριο στο Θέατρο «Αλάμπρα», εγκωμιάζοντας το σοβιετικό μοντέλο οργάνωσης. Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης προκαλούνται επεισόδια. Τον Απρίλιο ταξιδεύει στη Ρωσία και εγκαθίσταται στο Κίεβο, όπου γράφει το σενάριο μιας κινηματογραφικής ταινίας σχετικά με τη ρωσική επανάσταση. Τον Ιούνιο, στη Μόσχα, συναντά τον Γκόρκι. Διαφοροποιεί το τέλος της *Ασκητικής*, προσθέτοντας τη «Σιγή». Γράφει άρθρα στην *Πράβντα* για την κοινωνική κατάσταση στην Ελλάδα. Αναλαμβάνει, επίσης, να γράψει ένα σενάριο για τη ζωή του Λένιν.

Το 1929 ταξιδεύει στο Βερολίνο, όπου δίνει διαλέξεις για τη Σοβιετική Ένωση. Τον Μάιο εγκαθίσταται στην Τσεχοσλοβακία, όπου γράφει το μυθιστόρημα *Moscou a crié*, που αργότερα θα μετονομάσει σε *Toda-Raba*. Τελειώνει, επίσης, το μυθιστόρημα *Karétan Elia*, μία από τις πολλές πρώιμες εκδοχές του *Καπετάν Μιχάλη*. Την ίδια εποχή επιχειρεί μια ριζική αναθεώρηση της *Οδύσσειας*. Τον επόμενο χρόνο εκδίδει μια διτομή *Ιστορία της ρωσικής λογοτεχνίας*. Οι ελληνικές αρχές απειλούν να τον παραπέμψουν σε δίκη για αθεϊσμό, εξαιτίας της *Ασκητικής*. Ο Καζαντζάκης παραμένει στο εξωτερικό, πρώτα στο Παρίσι κι έπειτα στη Νίκαια, όπου μεταφράζει γαλλικά παιδικά βιβλία για αθηναίους εκδότες. Τα χρόνια 1931-37 ταξιδεύει στο Παρίσι, την Τσεχοσλοβακία, την Ισπανία, την Ιαπωνία και την Κίνα. Παράλληλα, μεταφράζει τη *Θεία Κωμωδία* του Δάντη (μέσα σε 45 ημέρες), ισπανική ποίηση, το έργο του Πιραντέλλο *Απόψε αυτοσχεδιάζουμε*, το πρώτο μέρος του *Φάουστ* του Γκαίτε και γράφει τρία σχολικά βιβλία, το μυθιστόρημα *Le Jardin de rochers* (*Ο βραχώκης*) στα γαλλικά, καθώς και τα θεατρικά έργα *Ο Οθέλλος ξαναγυρίζει* και *Μέλισσα*, που παρουσιάζονται στο Βασιλικό Θέατρο.

Το 1938 ολοκληρώνει την όγδοη και τελευταία γραφή της *Οδύσσειας*, η οποία κυκλοφορεί στα τέλη Δεκεμβρίου. Από τον Ιούλιο μέχρι και τον Νοέμβριο του 1939 βρίσκεται στην Αγγλία, ως προσκεκλημένος του Βρετανικού Συμβουλίου. Στο Στράτφορντ-απόν έιβον, τη γενέτειρα του Σαίξπηρ όπου θα παραμείνει για αρκετές εβδομάδες, γράφει την τραγωδία *Ιουλιανός ο Παραβάτης*.

Τον ήξερα από πάντα. Τον θαύμαζα
θέλω να πω από τα πολύ νεανικά μου
χρόνια στα Χανιά, όπου γεννήθηκα και
μεγάλωσα, αν και αληθινά δεν τον είχα
δει ποτέ κι ούτε που είχα διαβασμένο
τίποτα δικό του ακόμα τότε. Είχα ακουστά
μονάχα από μεγαλύτερους μου πως αυτός
ο πολυταξιδεμένος και πολυδιαβασμένος
Ηρακλειώτης συγγραφέας είχε περάσει
κείνο τον καιρό από τη μικρή μας
πόλη, όταν εγώ έλειπα στο χωριό, στην
Κίσσαμο, και τους είχε πει «τούτο και
τ' άλλο το σπουδαίο» για το πνεύμα
του ανθρώπινου αγώνα, για το νησί
της Κρήτης και τη ζηλευτή τραγική του
μοίρα, για τη δημοτική μας γλώσσα και το
Κρητικό Θέατρο, για τον Ερωτόκριτο και
τον Γκρέκο, που ήταν κι αυτός Κρητικός,
και για άλλα γενικότερα θέματα.

Αλέξης Μινωτής, *Μακρινές φιλίες*,
Κάκτος, Αθήνα 1981, σελ. 47.

Ο Ιουλιανός γράφτηκε γρήγορα και ορμητικά μέσα σε δύο εβδομάδες: από 19 Σεπτεμβρίου έως 5 Οκτωβρίου. Χαριτολογώντας περιγράφει στη φίλη του Μαρίκα Παπαϊωάννου τη σιωπηλή αγανάκτηση της Ελένης για τη σκανδαλώδη αδιαφορία του Καζαντζάκη και την απορρόφησή του από τη δουλειά την ώρα που εκκολαπτόταν ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος. Φυσικά, δεν επρόκειτο για μόνιμη αδιαφορία, όπως είναι γνωστό. Ο Καζαντζάκης έπαιρνε πολύ στα σοβαρά τόσο τον ρόλο του ως διανοούμενου-ιδεολογικού ταγού όσο και περιστασιακά ως προσωπικότητας της πολιτικής και της δράσης. Ο Ιουλιανός υπήρξε και τα δύο μολοντί, παρά τις ικανότητές του, θα μπορούσε να θεωρηθεί και στα δύο

Έως το 1941 γράφει το *Ταξιδεύοντας*, σχεδιάζει ένα επικό έργο τον *Ακρίτα*, διορθώνει το μυθιστόρημα *Μον père* (μια εκδοχή του θέματος του καπετάν Μιχάλη, που έχει ξεκινήσει το 1936), αρκετές μυθιστορηματικές βιογραφίες για παιδιά, τελειώνει την πρώτη γραφή του *Βούδα*, διορθώνει τη μετάφραση της *Θείας κωμωδίας* και ξεκινά να γράφει ένα νέο μυθιστόρημα στο οποίο αρχικά έδωσε τον τίτλο «Το συναξάρι του Ζορμπά».

Τα χρόνια της Γερμανικής Κατοχής, ο Καζαντζάκης περιορισμένος στην Αίγινα, συνεχίζει να δουλεύει σκληρά: μεταφράζει την *Ιλιάδα*, επεξεργάζεται το θεατρικό έργο *Ο Βούδας* και το μυθιστόρημα *Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά*, γράφει μια νέα εκδοχή της τριλογίας του Αισχύλου *Προμηθέας*, ολοκληρώνει τα θεατρικά έργα *Καποδίστριας* και *Κωνσταντίνος Παλαιολόγος*. Ταυτόχρονα, όμως, επιθυμεί να επιστρέψει το συντομότερο στην πολιτική. Έτσι, το 1945 γίνεται αρχηγός ενός μικρού σοσιαλιστικού κόμματος, που ως στόχο έχει να ενώσει όλες τις αποσχισθείσες ομάδες της μη κομμουνιστικής αριστεράς. Την ίδια χρονιά η κυβέρνηση του αναθέτει να καταγράψει τις ωμότητες των Γερμανών στην Κρήτη. Τον Νοέμβριο παντρεύεται τη συντρόφισσά του Ελένη Σαμίου και ορκίζεται Υπουργός άνευ Χαρτοφυλακίου στην κυβέρνηση Συνασπισμού του Σοφούλη. Μετά τη συνένωση των δημοκρατικών σοσιαλιστικών δυνάμεων, το 1946, παραιτείται από υπουργός. Η παράσταση του *Καποδίστρια* στο Βασιλικό Θέατρο δημιουργεί επεισόδια και κάποιος εθνικιστής απειλεί να κάψει το θέατρο. Η Εταιρεία Ελλήνων Λογοτεχνών προτείνει τον Καζαντζάκη, μαζί με τον Σικελιανό, ως υποψήφιο για το βραβείο Νόμπελ. Το 1947 διορίζεται στην Ουνέσκο, αναλαμβάνοντας για αποστολή την προώθηση μεταφράσεων κλασικών λογοτεχνικών έργων, με απώτερο στόχο τη γεφύρωση των διαφορετικών πολιτισμών· θα παραιτηθεί τον επόμενο χρόνο, προκειμένου να αφοσιωθεί στο λογοτεχνικό του έργο.

Το διάστημα 1946-1952 είναι μια ιδιαίτερα παραγωγική περίοδος για τον συγγραφέα: *Ο βίος και η πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά* μεταφράζεται σε διάφορες γλώσσες και, παράλληλα, προετοιμάζεται η κυκλοφορία του σε διάφορες χώρες (Αγγλία, Η.Π.Α., Σουηδία Τσεχοσλοβακία)· *Ο Ιουλιανός ο Παραβάτης* παρουσιάζεται στο Παρίσι· γράφει τα θεατρικά έργα *Σόδομα και Γόμορα*, *ο Κούρος* και *Χριστόφορος Κολόμβος*. Ξεκινά τα μυθιστορήματα *Αδερφοφάδες*, *Ο τελευταίος πειρασμός*

και *Καπετάν Μιχάλης*· γράφει το μυθιστόρημα *Ο Χριστός ξανασταυρώνεται*, το οποίο στη συνέχεια εκδίδεται στη Νορβηγία, τη Σουηδία και τη Γερμανία. Παράλληλα, ο συγγραφέας ταλαιπωρείται από ένα έκζεμα στο πρόσωπό του και μια σοβαρή μόλυνση στο μάτι που τον αναγκάζει να νοσηλευθεί, αρχικά, σε νοσοκομείο στην Ολλανδία και στη συνέχεια στο Παρίσι· τελικά θα χάσει το δεξί του μάτι.

Το 1953, σε συνεργασία με τον καθηγητή Κακριδή, τελειοποιεί τη μετάφραση της *Ιλιάδας*. Γράφει, επίσης, το μυθιστόρημα *Ο φτωχούλης του Θεού*. Την ίδια χρονιά, η Εκκλησία της Ελλάδας ζητά να διωχτεί ο Καζαντζάκης για ιεροσυλία, με αφορμή το μυθιστόρημά του *Ο τελευταίος πειρασμός* (το οποίο, ως σημειωθεί, δεν έχει ακόμη εκδοθεί στην Ελλάδα) και κάποιες σελίδες του μυθιστορήματος *Καπετάν Μιχάλης*. Τον επόμενο χρόνο ο *Τελευταίος πειρασμός* συμπεριλαμβάνεται στον κατάλογο των απαγορευμένων βιβλίων της Ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας. Τον Δεκέμβριο του 1954, ο Καζαντζάκης ταξιδεύει στο Μάνχαϊμ της Γερμανίας για να παρακολουθήσει την πρεμιέρα του έργου *Σόδομα και Γόμορα*, και, αμέσως μετά, εισάγεται στο νοσοκομείο του Φράϊμπουργκ για θεραπεία. Σύμφωνα με τη διάγνωση, πάσχει από «καλοήγη λεμφοειδή λευχαιμία». Την ίδια χρονιά, στην Αθήνα, ο εκδότης Γιάννης Γουδέλης αναλαμβάνει να εκδώσει τα άπαντά του. Το 1955, μαζί με την σύζυγό του, περνούν ένα μήνα σε αναπαυτήριο, στο Λουγκάνο της Ελβετίας. Εκεί ο Καζαντζάκης αρχίζει την πνευματική του αυτοβιογραφία *Αναφορά στον Γκρέκο*. Την ίδια χρονιά, η μετάφραση της *Ιλιάδας* από τους Καζαντζάκη-Κακριδή κυκλοφορεί στην Ελλάδα με έξοδα των μεταφραστών, καθώς κανένας εκδότης δεν την αναλαμβάνει. Παράλληλα, ετοιμάζεται στην Ελλάδα και μια δευτερή αναθεωρημένη έκδοση της *Οδύσσειας*, σε επιμέλεια του Εμμανουήλ Κάσδαγλη, ο οποίος επιμελείται επίσης, τον πρώτο τόμο του *Θεάτρου* του Καζαντζάκη. Ο *Τελευταίος πειρασμός* εκδίδεται τελικά στην Ελλάδα. Τον Ιούνιο του 1956, στη Βιέννη, τού απονέμεται το Βραβείο Ειρήνης.

Το 1957 μαζί με την σύζυγό του ταξιδεύουν στην Κίνα, ως προσκεκλημένοι της κινεζικής κυβέρνησης. Κατά τη διάρκεια της πτήσης, ο Καζαντζάκης παθαίνει γάγγραινα και μεταφέρεται εσπευσμένα στο νοσοκομείο του Φράϊμπουργκ. Η κρίση περνά, όμως, στη συνέχεια, ο συγγραφέας προσβάλλεται από ασιατική

αποτυχημένος: τόσο τα λογοτεχνικά-δοκιμιακά του επιτεύγματα όσο και το πολιτικό του έργο δεν πέρασαν το φράγμα της επικαιρότητας και δεν έδωσαν βιώσιμο αποτέλεσμα, έστω κι αν εξακολουθούν να προκαλούν τον θαυμασμό των ιστορικών. Ο νέος αυτός με τη χαλύβδινη θέληση και τις ασυνήθιστες —για πρίγκιπα και κατόπιν ηγεμόνα— διανοητικές ικανότητες και μόρφωση, που επιτέλεσε μέσα σε τόσο μικρό χρονικό διάστημα εντυπωσιακό στρατιωτικό και διοικητικό έργο, εν τούτοις ο πρόωρος θάνατός του και η εμμονή του σε μια χαμένη υπόθεση έδωσαν στην ολική αποτίμησή του τη σφραγίδα της αποτυχίας, ήταν πολύ φυσικό να ελκύσει τον Καζαντζάκη.

Κυριακή Πετράκου,
Ο Καζαντζάκης και το θέατρο,
Μίλητος, Αθήνα 2005, σσ. 355-356.

Ο Ιουλιανός, το ιστορικό πρόσωπο αλλά και το θεατρικό, μοιάζει να έχει πολύ περισσότερα εσωτερικά χαρακτηριστικά του Καζαντζάκη: την αδιάκοπη συγγραφική δραστηριότητα για την οποία υπερηφανεύεται ενώ ταυτόχρονα την υποτιμά, την επιθυμία της δράσης, ενδόμυχο απωθημένο των περισσότερων διανοούμενων, την οποία περιστασιακά πραγματοποιούν —αποτυχημένα κατά κανόνα— και κυρίως την αμφιθυμική στάση απέναντι στον Χριστιανισμό.

Κυριακή Πετράκου, ό.π., σ. 356.

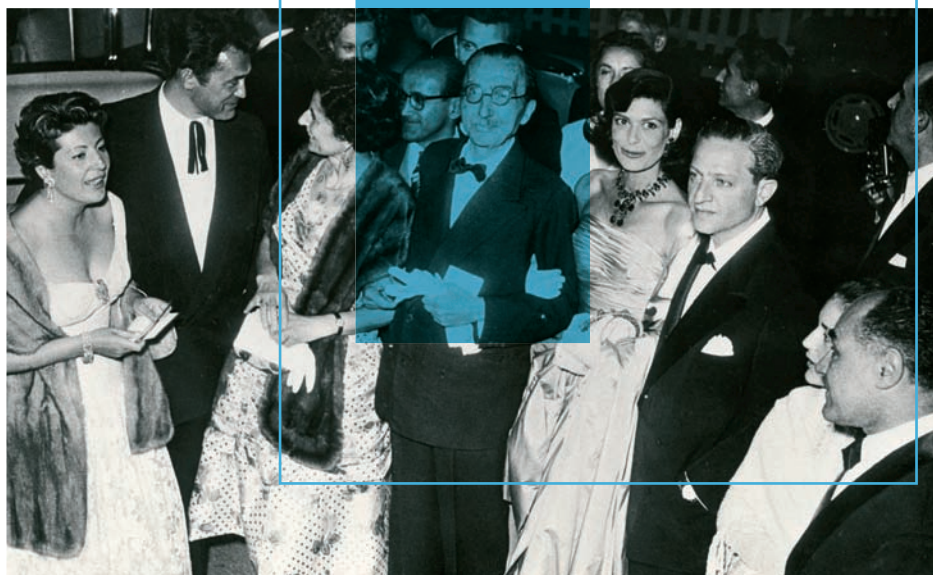
γρίπη που γρήγορα τον καταβάλλει. Πεθαίνει στις 26 Οκτωβρίου του 1957, σε ηλικία 74 ετών. Η σωρός του μεταφέρθηκε στην Αθήνα, όμως η Εκκλησία της Ελλάδας δεν επέτρεψε να εκτεθεί σε λαϊκό προσκύνημα. Στη συνέχεια, η σωρός μεταφέρθηκε στην Κρήτη και εκτέθηκε στον μητροπολιτικό ναό του Ηρακλείου. Στον τάφο του, χαραχτηκε επιγράμμα που ο ίδιος είχε διαλέξει: «Δεν ελπίζω τίποτα. Δεν φοβούμαι τίποτα. Είμαι ελεύθερος».

Σύνθεση κειμένου: Ελπίδα Βιάννη

Πηγές:

1. Peter Bien, *Καζαντζάκης. Η πολιτική του πνεύματος*, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2001.
2. Λίνου Πολίτη, *Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας*, Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα 1991, σσ. 269-279.

Με τη Μελίνα Μερκούρη, τον Jules Dassin και άλλους συντελεστές στις Κάννες το 1957, στην πρεμιέρα του έργου *Celui qui doit mourir*, βασισμένου στο μυθιστόρημα *Ο Χριστός ξανασταυρώνεται*. Φωτογραφία: C. Wehrle. Πηγή: Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη.

Ο Νίκος και η Ελένη Καζαντζάκη στο σπίτι τους
στην Αντίπολη (Γαλλία), Άνοιξη 1957.
Πηγή: Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη.

Το θέατρο του Νίκου Καζαντζάκη του Βάλτερ Πούχνερ

Τα θεατρικά έργα του Νίκου Καζαντζάκη κατέχουν μια σημαντική θέση μέσα στο σύνολο του συγγραφικού του έργου, όχι μόνο από αριθμητική άποψη, αλλά και από την άποψη της ουσίας: είναι το πεδίο των συγκρούσεων των γήινων και μεταφυσικών δυνάμεων, όπως διατυπώνονται στην *Ασκητική*, ο ποιητικός χώρος ιδεολογικών ζυμώσεων και αισθητικών πειραματισμών. Στο πεζογραφικό του έργο συχνά επαναλαμβάνονται θέματα και μοτίβα που έχουν δοκιμαστεί πρώτα στο δράμα. [...]

Τα έργα του Καζαντζάκη, όπως και αυτά του Πρεβελάκη και του Σικελιανού, δύσκολα βρίσκουν τον δρόμο τους στη σκηνή. Στον μύθο της αντιθεατρικότητας συνέβαλε η λανθασμένη και περιορισμένη άποψη των κριτικών για την έννοια της «θεατρικότητας» ενός δράματος (το κυρίαρχο δραματοουργικό μοντέλο ακόμα και την εποχή του Μεσοπολέμου ήταν το καλοφτιαγμένο έργο του γαλλικού αστικού θεάτρου του 19^{ου} αιώνα, εκείνος ο τύπος που τον πρέσβευε βασικά ο Ξενόπουλος, μια παρεξήγηση η οποία μπορεί να αναγνωσθεί ανάγλυφα στην ιστορία της πρόσληψης της *Τρισεύγενης*)· σε αυτό συνέβαλε όμως και ο ίδιος ο Καζαντζάκης, ο οποίος, στα χνάρια του Παλαμά, μετά το 1910 δηλώνει πως δεν τον ενδιαφέρει η παράσταση των έργων του που δεν είναι γραμμένα για το θέατρο. Η στάση αυτή είχε συγκεκριμένους λόγους, που συνδέονται με την πρόσληψη του *Πρωτομάστορα*.

Μολοντούτο, εμπεριστατωμένη ανάλυση των πρώτων θεατρικών έργων του Καζαντζάκη, πριν από τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο ακόμα, όπου δοκιμάζει διάφορα δραματικά είδη και διαφορετικά υφολογικά επίπεδα, έχει αποδείξει, πως ο νεαρός φοιτητής της νομικής στην Αθήνα είναι άρτιος και γόνιμος δραματοουργός με ιδιαίτερη ευαισθησία για τη λειτουργία της τραγικής ειρωνείας και τη δημιουργία εντυπωσιακών φινάλε. Η θεματογραφία ακόμα ποικίλει, ώσπου να καταλήξει στον *Πρωτομάστορα* στον desperado, που τραβάει μόνος του τον ανήφορο για την ηρωική βουνοκορφή της ζωής του, που έγκειται στη συνάντησή του (ανύπαρκτου τελικά) Θεού και τον θάνατο. Σωστά έχει παρατηρηθεί, πως σχεδόν όλοι οι ήρωες των θεατρικών του έργων, αλλά όχι μόνο, είναι ουσιαστικά ένα και το αυτό πρόσωπο — ο ίδιος. Θα πρόσθετα, με γνώση του αυτοβιογραφικού υποστρώματος του πρώιμου έργου του, ότι η αναζήτηση του ήρωα, με εκείνη την υπαρξιακή μοναξιά και απολυτότητα που χαρακτηρίζει τον ήρωα του παραμυθιού, αντιπροσωπεύει τον εσωτερικό του αγώνα να μοιάσει, το τρυφερό κι ευαίσθητο αγοράκι, που ζει ακόμα τις τελευταίες σφαγές των Τούρκων στην Κρήτη, στον πατέρα του, στον κτηνώδη ανδρισμό του λαϊκού Κρητικού, που μετουσιώνεται και ιδανικοποιείται σε μοντέλο της ηρωικής στάσης απέναντι στο υπαρξιακό πεπρωμένο. [...]

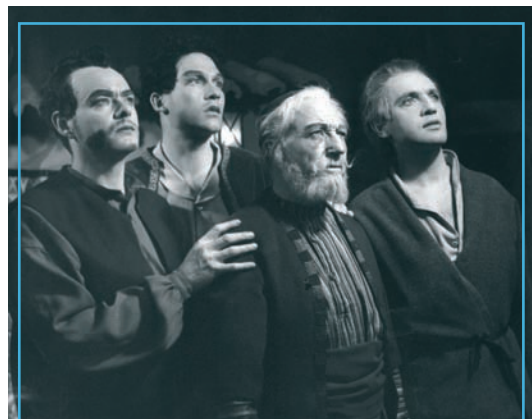
Ο Καζαντζάκης ήταν ο μεγάλος εκλεκτός, ο ακούραστος και αδηφάγος καταναλωτής της παγκόσμιας λογοτεχνίας και μυθολογίας. Γράφει για τον εαυτό του· μάχεται με την πένα, για να φανεί άξιος μπροστά στον πατέρα, ο οποίος από φυσική παρουσία μετατρέπεται σταδιακά σε ανελέητο θεϊκό νόμο, από τον Ιαχβέ στο Μηδέν. Το σύμπλεγμα του καλαμαρά τον οδηγεί σε όλο νέες περιπέτειες, νέες γνώσεις και νέα εγχειρήματα. Ο Καζαντζάκης είναι σίγουρα από τους πιο μορφωμένους και διαβασμένους ανθρώπους της Ελλάδας του 20ού αιώνα. [...] Το γεγονός ότι γράφει την *Οδύσσεια* επτά φορές κι άλλα έργα λιγότερες φορές οδηγεί στη διάγνωση πως σημασία για αυτόν περισσότερο από το αποτέλεσμα είχε

η διαδικασία της δημιουργίας, το βίωμα της εσωτερικής απελευθέρωσης διὰ μέσου της γραφής. [...]

Ο Καζαντζάκης δεν χάνει από τα μάτια του τη θεατρική πλευρά των έργων του· βέβαια όχι με τις πρακτικές του υπαρκτού, στην Ελλάδα της εποχής, θεάτρου, αλλά αυτού που αποκαλούσε ο Παλαμάς «σκηνή του εγκεφάλου», τροποποιώντας μια έννοια του Lord Byron, "brain theatre", γιατί τα έργα του εκκεντρικού φιλέλληνα δύσκολα μπορούσαν να ανεβούν στη σκηνή της εποχής του. Ο Παλαμάς θα γράψει για τον *Οδυσσέα* (1922), διαφωνώντας με τον δημιουργό, που έλεγε πως δεν είναι γραμμένο για το θέατρο: «Όχι. Είναι και παραείναι για το θέατρο, αν ίσως και στοχαστούμε τον κόσμο που θα το ακούσει ιδεατά διαλεχτό, κάτι σαν τον κόσμο που γρικώντας τον *Οιδίποδα επί Κολωνών* ή την *Τρικυμία* κατέχει τη χάρη να συγκινείται από τέτοια πράγματα. Όχι, αν παρασταθεί μπροστά σε ανθρώπους που είναι τα αυτιά τους ευαίσθητα και η ψυχή τους μπασμένη στα μυστικά του ρυθμού». Τέτοιος κόσμος, όμως, ακόμα και ανάμεσα στους κριτικούς του θεάτρου, δεν ήταν εύκολο, όπως δείχνει η κριτικογραφία, να βρεθεί. Η εξέταση του σκηνικού χώρου των θεατρικών του έργων, πέρα και εκτός από τις δηλωτικές σκηνικές οδηγίες, μπορεί να αποδείξει αυτό που αμφισβητείται από πολλούς κριτικούς, που θεωρούν τις τραγωδίες του περισσότερο ποιήματα ή πεζογραφήματα ή και πραγματείες παρά θέατρο: ο Καζαντζάκης, γράφοντας δραματικά έργα, σαφώς σκηνοθετεί στο μυαλό του. Το κάνει άλλωστε και στο πεζογραφικό του έργο, γι' αυτό και τα μυθιστορηματικά του έργα τόσο εύκολα δραματοποιούνται.

Βάλτερ Πούχνερ, «Σκηνικές αντιλήψεις στα θεατρικά έργα του Νίκου Καζαντζάκη»
(απόσπασμα) στο: Βάλτερ Πούχνερ,
Διάλογοι και Μετασχηματισμοί. Δέκα θεατρολογικά μελετήματα,
Χατζηνικολή, Αθήνα 2000, σσ. 253-259.

Από την παράσταση *Σόδομα και Γόμορα* που παρουσιάστηκε στο Μάνχαιμ της Γερμανίας, 1954.
Πηγή: Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη.

Από την παράσταση *Ο Χριστός ξανασταυρώνεται* στο Όσλο από το Norske Teatret, 1954.
Πηγή: Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη.

Ιουλιανός ο Παραβάτης: Τραγωδία του διχασμού της Δήμητρας Μήττα

Γκρεμίζω πίσω μου, σκοτώνω την Ελπίδα

Ο Νίκος Καζαντζάκης χρησιμοποιεί την ιστορική πραγματικότητα του αυτοκράτορα του Βυζαντίου ως αφορμή και πρόσχημα για να συγγράψει μια τραγωδία, στην οποία ο θεατής έρχεται αντιμέτωπος με μεγάλα ερωτηματικά της ύπαρξης και τις αντιφάσεις της. Εξάλλου, αν ο Ιουλιανός είναι μια ενδιαφέρουσα προσωπικότητα, είναι γιατί οι αντιφάσεις του είναι ενδιαφέρουσες. Και αυτές οι αντιφάσεις εκδιπλώνονται στον ανοιχτό χώρο της ερήμου της Συρίας, όπου πράγματι βρέθηκε ο Ιουλιανός τον Ιούλιο του 332, για να προστατεύσει τα ανατολικά σύνορα από τους Πέρσες, ακολουθώντας δρόμους που είχε πατήσει ο Μέγας Αλέξανδρος αλλά και ο θεός Διόνυσος. Αλλά ποιος καλύτερος τόπος από μια έρημο για να συναντηθούν οι άνθρωποι με το εσώτατο Είναι;

Ο Καζαντζάκης δεν δομεί τον μύθο του Ιουλιανού πάνω στις περιπέτειες της παιδικής ηλικίας του αυτοκράτορα, στο γεγονός ότι βίωσε τον βίαιο θάνατο των δικών του ανθρώπων, του πατέρα του και άλλων συγγενών του σε ηλικία επτά ετών, αλλά και του ετεροθαλή αδελφού του στα 23 του. Ούτε στις συνεχείς εξορίες του από τόπο σε τόπο ανάλογα με τη δημοφιλία του. Ο Ιουλιανός δεν εμφανίζεται εγκλωβισμένος στον αγώνα που έδωσε για επιβίωση μέσα σε μηχανισμούς εξουσίας και ελάχιστες είναι οι φορές που γίνεται αναφορά σε αυτό, αν και με στίχους εκπληκτικής δύναμης. Εκείνο που περισσότερο ελκύει είναι οι ιδέες του, οι αξίες βάσει των οποίων δρα και σχετίζεται, οι αντιφάσεις που βιώνει ως σκεπτόμενος άνθρωπος εσωτερικεύοντας στην ουσία τις αντιφάσεις και τη ρευστότητα της εποχής του, τη σύγκρουση δύο κόσμων, με όλες τις αρχές, τις αξίες, τα ιδανικά που αυτοί φέρουν και συνοψίζονται στο δίπολο Χριστός – Διόνυσος.

Η ζωή του Ιουλιανού δομήθηκε πάνω στο διχασμό, σε ένα σχίσμα, στην απώλεια της ενότητας, για την οποία τόσο δραματικά μίλησε ο Νίτσε και την οποία ο άνθρωπος ενίοτε υπερβαίνει με τον έρωτα ή επιδιώκει να υπερβεί με τη σκέψη και τη συγκρότηση μέσα από τα αντίθετα. Αλλά ούτε ο έρωτας του Ιουλιανού για τη Μαρίνα θα τον σώσει ούτε ο ίδιος θα καταφέρει να υπερβεί τις εσωτερικές του συγκρούσεις και τις εγγενείς ή επίκτητες αντιφάσεις του ή τουλάχιστον να πείσει ότι κάτι τέτοιο είναι δυνατό. Γι' αυτές θα πεθάνει, όχι επειδή ανήκει σε γενιά επίφοβη για την εξουσία, ούτε καν για την ύβρι του, η οποία απλώς θα επιτείνει την αναγκαιότητα του τέλους.

Τόσο ο ίδιος ο Ιουλιανός όσο και άλλα πρόσωπα του έργου θυμίζουν μορφές της αρχαίας τραγωδίας, ενώ βασικό μοτίβο του έργου είναι το θέμα της όρασης και της τυφλότητας. Ποιος είναι αυτός που βλέπει την αλήθεια; Είναι ο χριστιανός και δολοπλόκος Δεσπότης που *με τα νύχια του έβγαλε τα δυο του μάτια*, όπως ο Οιδίποδας, μόνο και μόνο για να μην τον συνταράξει η ομορφιά του κόσμου, όπως αυτή εμφανίζεται σε ένα γυναικείο κορμί, ένας άλλος Τειρεσίας; Ή ο απελπισμένος Ιουλιανός, που σαν άλλος Οιδίποδας, κραυγάζει *Καλό το τυφλοπάνι απάνω μας της μοίρας' μα εγώ το τυφλοπάνι σκίζω το, κι ας τρέμω' θέλω να δω*. Αλλά ο Καζαντζάκης παίζει και σε άλλα επίπεδα με το θέμα της όρασης και της τυφλότητας: πιστοί χριστιανοί θα βγάλουν τα σμαραγδένια μάτια από το άγαλμα του Διόνυσου και θα τα βάλουν ένθετα στο εικόνισμα της Παναγιάς· ο Ιουλιανός με τη σειρά του θα προσπαθήσει να βγάλει τα μάτια από το εικόνισμα και θα ματώσει,

ύστερα θα παίξει στα ζάρια *τα μάτια της Ελπίδας* –τραγική έκφραση της αίσθησής του ότι δεν υπάρχει ελπίδα. Τελικά, ποιός είναι ποιός; Αυτό που φαίνεται είναι αυτό που είναι;

Ανάμεσα στα πρόσωπα του έργου αναπτύσσονται σχέσεις προσδοκίας, γι' αυτό και προδοσίας. Ο Δεσπότης είχε σώσει τον μικρό Ιουλιανό από τη σφαγή *και χρόνια τον τάγιζα γλυκό το Θείο το Λόγο*, αλλά βιώνει την προδοσία από τις επιλογές του Ιουλιανού, μιας ύπαρξης που δεν ακολούθησε την εικόνα του. Η Μαρίνα, που αγαπά τον Ιουλιανό και αγαπιέται από αυτόν, είναι η κόρη του δασκάλου του Μάξιμου, ο οποίος θα πεθάνει με το

Από την παράσταση *Ο Καπετάν Μιχάλης* στο
Υπαίθριο Θέατρο Χατζίσκου στην Αθήνα, 1959.
Πηγή: Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη.

όνομα του μαθητή στο στόμα, όχι της κόρης του. Ωστόσο, ο Ιουλιανός προδίδει τη Μαρίνα, τον δάσκαλό του, κυρίως όμως τα αισθήματά του, χάνοντας την ευκαιρία του, και θα πει: *Μα εμένα πρέπει από τρανή γενιά γυναίκα*· κι ας πρόκειται για την αδελφή του σφαγέα των δικών του. Η σκηνή ανάμεσα στον Ιουλιανό και την Ελένη, με την ερωτική σαγήνη που εκπέμπει παραπέμπει στο αρχαίο ζευγάρι Μενέλαος – Ελένη. Η Ελένη θα αυτοκτονήσει τελικά με τον αρχαίο πρόποντα τρόπο, τον απαγχονισμό, όχι με ξίφος, σαν άλλη Ιοκάστη, ενώ η Μαρίνα, η πιο αθώα από όλους, βιώνει τις συγκρούσεις μιας Αντιγόνης ανάμεσα σε μια «ηθική» επιταγή και την επιθυμία της να δοθεί μια ευκαιρία στην ελπίδα. Και ο Ιουλιανός, σαν άλλος Πενθέας, υποκατάστατο του Διόνυσου στο θεικό δράμα, θα πει: *τι θεριό τρανό 'μαι*. Λύνεται η αντίφαση; Χριστός ή Διόνυσος; Παρά την εκπληκτική ομολογία πτώσης της παλιάς θρησκείας από τον Ιουλιανό, παρά το γεγονός ότι προς το τέλος του έργου και κοντά στον θάνατο του Ιουλιανού το ζευγάρι Ιουλιανός - Μαρίνα μιλούν για τους δύο θεούς με τους ίδιους όρους, παρά το γεγονός ότι

αποκαλύπτεται το ράσο που φορούσε κατάσαρκα ο Ιουλιανός, ωστόσο η τελική φράση του κειμένου δεν επιτρέπει καν προσδοκία για λύτρωση: *Κι άλλη δεν έχει η γης ελπίδα!* Η αντίφαση παραμένει. Η συμφιλίωση που ονειρεύτηκε ο Νίτσε ανάμεσα στους βοσκούς της Αρκαδίας και τους ψαράδες της Τιβεριάδας δεν επιτεύχθηκε.

Και ας μην ξεχνούμε ότι ο Ιουλιανός και η εποχή του υπήρξε το κατάλληλο όχημα για τον Καζαντζάκη, για να μιλήσει για τη δική του ρευστότητα και για τις αντιφάσεις της εποχής που συγγράφει το έργο του (1939). Οι αντιφάσεις του πολέμου ξεκινούσαν.

Ιουλιανός: το ιστορικό πρόσωπο της Αμαλίας Κ. Ηλιάδη

Ο Φλάβιος Κλαύδιος Ιουλιανός γεννήθηκε το 331 στην Κωνσταντινούπολη. Ο πατέρας του Ιούλιος Κωνσταντίνος ήταν ετεροθαλής αδελφός του Μεγάλου Κωνσταντίνου. Η μητέρα του Βασιλίνα, που καταγόταν από αριστοκρατική οικογένεια πέθανε πέντε μήνες μετά τη γέννησή του, ενώ ο πατέρας του δολοφονήθηκε τρεις μήνες μετά τον θάνατο του Μεγάλου Κωνσταντίνου, όταν ο Ιουλιανός ήταν έξι ετών. Από πολύ μικρή ηλικία η εκπαίδευση του Ιουλιανού είχε ανατεθεί στον επίσκοπο Νικομήδειας Ευσέβιο. Αυτός τον εισήγαγε στη μελέτη των Αγίων Γραφών. Μετά τα επτά του χρόνια ανέλαβε την εκπαίδευσή του ο σοφώτατος ευνούχος Μαρδόνιος, ο οποίος ήταν παιδαγωγός και της μητέρας του και υπήρξε βαθύτατος γνώστης της αρχαίας ελληνικής φιλολογίας και φιλοσοφίας. Μετά τον θάνατο του Ευσεβίου το 342 ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος, που συνεχώς υποπευδόνταν ότι τα δύο εξαδέλφια του είχαν βλέψεις στον θρόνο, τα έκλεισε στο φρούριο Μάκελλο της Καππαδοκίας, όπου τα παρακολουθούσαν σε κάθε βήμα τους άνθρωποι του. Εκεί ο Ιουλιανός, όπως διηγείται ο ίδιος, πέρασε τα χειρότερα χρόνια της ζωής του μέσα στη στέρηση της ελευθερίας και στην απομόνωση. Έξι χρόνια διήρκεσε αυτή η κράτηση, κατά τα οποία ο Ιουλιανός επιδόθηκε αποκλειστικά στη μελέτη των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων και των Γραφών.

Το 347 μετά από άδεια του αυτοκράτορα Κωνσταντίου επέστρεψε στην Κωνσταντινούπολη, όπου έγινε μαθητής του ειδωλολάτρη γραμματικού Νικοκλέους. Στη συνέχεια, ο φιλύποπος Κωνσταντίνος τον απομακρύνει και πάλι από την πρωτεύουσα και τον στέλνει στη Νικομήδεια. Τότε ο νεαρός Ιουλιανός δέχτηκε την επίδραση του φιλοσόφου Λιβανίου, και το 352 μυήθηκε από τον φιλόσοφο Μάξιμο τον Εφέσιο στη λατρεία του Ηλίου. Το εντυπωσιακό είναι ότι παράλληλα με τη μύησή του αυτή, ασκούσε κανονικά και τα χριστιανικά του καθήκοντα. Το 351 ανακηρύχθηκε από τον Κωνσταντίο Καίσαρ της Ανατολής (Μικρά Ασία, Συρία, Παλαιστίνη, Αίγυπτος) ο αδελφός του Ιουλιανού Γάλλος (351-354). Ο αδελφός του Ιουλιανού έπεσε στη δυσμένεια του Κωνσταντίου και δολοφονήθηκε το 354. Στη δυσμένεια του αυτοκράτορα έπεσε και ο ίδιος ο Ιουλιανός, ο οποίος φυλακίστηκε και κινδύνευσε να θανατωθεί, αλλά σώθηκε με την επέμβαση της αυτοκράτειρας Ευσεβίας, συζύγου του Κωνσταντίου, η οποία τον συμπαθούσε και τον βοήθησε κατά την κρίσιμη εκείνη στιγμή. Ο αυτοκράτορας όρισε νέο τόπο διαμονής (στην πραγματικότητα εξορίας) του Ιουλιανού την Αθήνα (αρχές του 355). Δεν ήταν δυνατό να φανταστεί μεγαλύτερη χαρά από το να ευρεθεί στην πόλη της παλλάδας Αθηνάς στην πολυαγαπημένη του πόλη, όπως την χαρακτηρίζει. Εκεί παρακολούθησε μαθήματα Ρητορικής και Φιλοσοφίας στη Σχολή του χριστιανού ρήτορα Προαιρεσίου. Επίσης στην Αθήνα είχε δύο εξαιρετικούς συμμαθητές από την Καππαδοκία, τον Βασίλειο και τον Γρηγόριο, τους οποίους συναναστρεφόταν και συζητούσε μαζί τους φιλοσοφικά και θεολογικά θέματα.

Ο Ιουλιανός ως συγγραφέας και ως φιλόσοφος.

Εκτός των άλλων, ο Ιουλιανός υπήρξε ένας πολύ παραγωγικός συγγραφέας και ένας αρκετά σημαντικός στοχαστής. Όλα του τα έργα τα έγραψε στην ελληνική γλώσσα, την

Ιουλιανός: το δραματικό πρόσωπο του Άγγελου Τερζάκη

Στον *Ιουλιανό τον Παραβάτη* βρίσκουμε συγκεντρωμένα σε δέσμη, αν όχι όλα, πολλά από τα κύρια θέματα που υπέκρουσαν σε όλο το μάκρος της την πνευματική πορεία του Καζαντζάκη. Είναι μάλιστα τόσα και συμπλέκονται με τρόπο τόσο πυκνό, που να χρειάζεται κάποια προσοχή για να ξεδιαλύνει κανένας την ιθύνουσα γραμμή του έργου.

Τον αυτοκράτορα που έκανε την κοσμοϊστορική προσπάθεια να αναστυλώσει τον παγανισμό, στα χρόνια που η χριστιανική θρησκεία κέρδιζε πια οριστικά το έδαφος και πυρπολούσε τις συνειδήσεις, ο Καζαντζάκης τον παίρνει στο κορυφαίο σημείο της πορείας του, όταν τον ζώνει ο κίνδυνος που θα του γίνει μοιραίος. Βυθίστηκε πια στα ξένα, εχθρικά χώματα ο Ιουλιανός, ο περσικός στρατός, αν και φαινομενικά αποσυρόμενος, όλο και τον κυκλώνει, τον περισφίγγει· στο στρατόπεδό του οι γενναιότεροι στρατιώτες και στρατηγοί είναι χριστιανοί, η γυναίκα που αγαπάει, το ίδιο. Και όλοι αυτοί οι δικοί του, ώμοσαν να τον εξοντώσουν, για να εξασφαλιστεί έτσι ο θρίαμβος της μαχόμενης νέας θρησκείας, να αποτραπεί ο τελευταίος της μεγάλος κίνδυνος. Αλλεπάλληλες εξυφαίνονται οι συνωμοσίες· όλες τους έχουν, απέναντι στον Παραβάτη, ένα επιχείρημα ιερό. Στην ουσία, ωστόσο, νιώθουμε πως ο κίνδυνος που αντιμετωπίζεται από τους Χριστιανούς, είναι τυπικός μονάχα. Και ο ίδιος ο Ιουλιανός το νιώθει. Γνήσιος καζαντζακικός ήρωας, ξέρει καλά πως μάχεται ανέλπιδα, για μια χαμένη υπόθεση. Δεν είναι όμως το πείσμα που τον κρατάει. Είναι κάτι βαθύτερο και υψηλό. Κάτι αρκετά περίπλοκο: Η προσωπική του αξιοπρέπεια βέβαια, σε πρώτο επίπεδο: η ανάγκη να ολοκληρώσει την ατομική του μοίρα. —«Χαρά σ' αυτόν που, πρι με χώματα του φράζουν το στόμα του, προφτάσει να φωνάξει, ας είναι και μια μικρή μονάχα συλλαβή, δικιά του...». Είναι η μέθη, ύστερα, που του προφέρεται από το αίσθημα ακριβώς της ανέλπιδης πάλης, ο ίλιγγος του κυνηγιού της χίμαιρας. «Απελπισία, ψηλή κορφή γεμάτη αστέρια», αναφωνεί στη Β' πράξη· και ονειρεύεται να συνεγείρει ψυχές, να υψώσει το φρόνημα των ανθρώπων. Πρωταθλητής της ψυχής, βρίσκει την άξια τελειώσή του στο λαμπάδιασμα του αφανισμού, στην έξαρση της αποθewτικής καταστροφής. Μέσα σε κατάσταση βακχείας παίρνει την απόφασή του να κάψει τα καράβια του. Φτάνει στην ιεροσυλία, στον σατανισμό, από ξεχείλισμα βασανισμένου πόθου για το μεγάλο, από διονυσιακή διόγκωση της ίδιας του ψυχής, που πια δεν τη χωράει το κορμί του, όπως δεν τη χωράει και η ώρα της Ιστορίας. Μόνο που η μέθη του αυτή, δεν είναι εγωιστική. Είναι βασανισμένη και είναι ώριμη. Το δεύτερο απορρέει από το πρώτο. Ο Ιουλιανός του Καζαντζάκη δεν προβάλλει εσωτερικά αδιαίρετος. Αόρατος είναι ο εξωτερικός εχθρός του. Σε όλη τη διαδρομή του έργου, βλέπει κανένας τον Ιουλιανό να παρουσιάζει μεταπτώσεις μεγάλες, που τον κάνουν να παραπαίει· και τούτο γιατί ο ήρωας αυτός της έσχατης απελπισίας, φαίνεται να διαισθάνεται μιαν αλήθεια που βρίσκεται πέρα από τις προσωπικές του δυνατότητες. Πολεμώντας τον χριστιανισμό, αντιμάχεται το ρεύμα της Ιστορίας: «Ψηλά σηκώστε τις καρδιές, συντρόφοι· ελάτε όλοι μαζί, να πάμε αντίμαχα στο ρέμα!». Δεν είναι ένας φανατικός. Εραστής του αρχαίου κάλλους, εκείνου που έφερνε τον άνθρωπο κοντά στην οικονομία του φυσικού κόσμου και του έδινε τη δυνατότητα να συνδιαλλαγεί με το φαινόμενο της επίγειας ζωής, να την υψώσει σε έσχατη αξία, ο Ιουλιανός δεν είναι τυφλός: Στο βάθος της καρδιάς του, μέσα

οποία είχε ως μητρική γλώσσα παρά το γεγονός ότι δεν ήταν φυλετικά Έλληνας παρά μόνο, ψυχικά και πνευματικά. Το πρώτο από τα έργα του, που διασώθηκαν είναι το *Εγκώμιον εις τον αυτοκράτορα Κωνστάντιον*, το οποίο έγραψε το 355 όταν αναγορεύθηκε Καίσαρας. Κατά τη διάρκεια της παραμονής του στη Γαλατία έγραψε τα: *Ευσεβίας της Βασιλίδος εγκώμιον*, *Περί των του αυτοκράτορος πράξεων ή περί βασιλείας*, *Παραμυθητικός εις εαυτόν*, *επί τη εξόδω του αγαθωτάτου Σαλλουστίου* και άλλα. Στο διάστημα που βρισκόταν στην Κωνσταντινούπολη ως αυτοκράτορας έγραψε τα εξής: *Εις τον Βασιλέα Ήλιον*, *Κρόνια* (δεν σώζονται), *Λόγος εις απαιδεύτους κύνας*, *Προς Ηράκλειον κυνικόν*. Στο τελευταίο διάστημα της ζωής του στην Αντιόχεια έγραψε: *Εις την μητέρα των Θεών* και *Αντιοχικός ή Μισοπώγων*. Έγραψε, επίσης, και ένα έργο κατά των Χριστιανών το *Κατά Γαλιλαίων*, από το οποίο σώζονται λίγα αποσπάσματα. Έγραψε τέλος και πάρα πολλές επιστολές εκ των οποίων σώζονται λίγες. Αυτές προσφέρουν σπουδαιότατα ψυχολογικά στοιχεία στον μελετητή. Σε αυτές εμφανίζεται ο άνθρωπος Ιουλιανός απαλλαγμένος τόσο από το λογοτεχνικό φόρτο της εποχής του όσο και από τις συμβατικότητες του αξιώματός του.

Η φιλοσοφία του Ιουλιανού δεν παρουσιάζει πρωτοτυπία. Ως φιλόσοφος είναι νεοπλατωνικός, επηρεασμένος από τον Ιάμβλιχο. Επίσης, η θεολογική φιλοσοφία του εμπνέεται από τη μυστικοπάθεια των ανατολικών θρησκειών της εποχής του. Ο εξαιρετός αυτός στοχαστής δεν συνέπλευσε με το ρεύμα της εποχής του και περιέπεσε σε «πλάνη», κατά τους χριστιανούς συγγραφείς. Παρ' όλα αυτά όμως και σήμερα εξακολουθεί να μας συγκινεί η ευγένεια της ψυχής του και η ηθική του ακεραιότητα.

Ο θάνατος του Ιουλιανού (363)

Ο Ιουλιανός πέρασε τις τελευταίες του στιγμές περιτριγυρισμένος από φίλους του φιλοσόφους με τους οποίους συζήτησε για την αθανασία και την ευγένεια της ψυχής, όπως ο Σωκράτης. Ο φιλόσοφος αυτοκράτορας έφυγε από τη ζωή με την πεποίθηση ότι από το χειρότερο πηγαίνει προς το καλύτερο και με τη χαρά ότι θα βρεθεί κοντά στο θεϊκό Πλάτωνα στο Σωκράτη και στον Πυθαγόρα που τόσο πολύ τους αγάπησε στη ζωή του. Η σωρός του μεταφέρθηκε και τάφηκε ύστερα από δύο μήνες στην Ταρσό.

Έτσι πέθανε στα τριάντα τρία του χρόνια ο αυτοκράτορας Ιουλιανός «μια από τις πιο προικισμένες ευγενείς και αξιολάτρευτες μορφές της παγκόσμιας ιστορίας». Ο Αυστριακός ιστορικός Ernest Stein γράφει για τον Ιουλιανό ότι «σε πείσμα της πλάνης του υπήρξε ένας από τους πιο ευγενικούς και πιο καλλιεργημένους χαρακτήρες της παγκόσμιας ιστορίας, και ίσως ο πιο άξιος να γίνει αγαπητός».

Αμαλία Κ. Ηλιάδη, *Ιουλιανός, ο φιλόσοφος ή παράβατης*,
στον δικτυακό τόπο <http://www.matia.gr> (30.10.2007).

στα παραγμένα σκοτάδια της, αντιλαμβάνεται την παράδοση ομορφιά του Ναζωραίου. Θα μπορούσε ο ίδιος να είναι χριστιανός, έτσι που έχει ασκηθεί στην εσωτερική σκληραγωγία και με το πλάτος της αγάπης που τρέφει η καρδιά του. Όμως, να: ζητάει «λευτεριά» — που σημαίνει εδώ χαρά της ζωής, ικανότητα να επικοινωνείς με το πλαστικό κάλλος, με την ομορφιά του κόσμου. Κι έπειτα, βλέπει γύρω του οπαδούς της νέας θρησκείας που του προκαλούν αποτροπιασμό, καθώς ο Γούμενος, ο Πήγασος, υποδείγματα της αιώνιας ευτέλειας, καιροσκόπους από εκείνους που γεννήθηκαν για να λερώνουν την καθαρότητα κάθε ιδανικού. Η δική του βέβηλη ψυχή, είναι τουλάχιστον αντρίκια.

Και το δικό του χριστιανικό ιδανικό θα ήταν άλλο: απλησίαστο, φλογερό, εκείνο που πυρπολεί τις ψυχές, τις λιώνει, δεν αποβλέπει συμφεροντολογικά, μικρόψυχα, στη σωτηρία τους. Τέτοιο θα το ήθελε η παράφορη ψυχή του, που συντηρεί έναν δραματικό —χριστιανικού τύπου— διάλογο με το αδύναμο, κακοφτιαγμένο κορμί του. Όταν απολησμονιέται, γίνεται χριστιανός' και θα έλεγε κανένας πως επειδή ακριβώς είχε σε όλη του τη ζωή μέσα του τον Χριστό, πείσμωνε, αγωνιζόταν να τον καταβάλει. Η κορύφωση του μαρτυρίου του θα τον φέρει, μοιραία, κοντά στον Χριστό. Και χριστιανικές θα είναι, άθελά του, οι υποθήκες που θα αφήσει, πεθαίνοντας, στους δικούς του.

Κάποτε ο Ίψεν, σε ένα του αδύνατο αλλά εξομολογητικό ίσως έργο, είχε πει πως ο πιο δυνατός άνθρωπος του κόσμου είναι ο πιο μοναχικός. Στον *Ιουλιανό τον Παραβάτη* ο Καζαντζάκης, μας λέει πως ο πιο απελπισμένος είναι και ο πιο ελεύθερος. Το αν από τη στάση αυτή ψυχής αναπηδάει μια νέα βιοθεωρία, προσαρμοσμένη στα εσωτερικά μέτρα του καιρού μας, είναι κάτι που ξεφεύγει από τα όρια αυτού του σημειώματος. Το μόνο που μπορούμε να προσθέσουμε είναι πως τη διελκυστίνδα παγανισμού-χριστιανισμού, που σπαράζει την καρδιά του Ιουλιανού, φαίνεται να την είχε ζήσει ο κάποτε νιτσεϊκός και πάντοτε θεόληπτος Καζαντζάκης. Και κατά τούτο δείχνεται εκφραστής άγρυπνος μιας μεταβατικής, κρίσιμης εποχής: αυτής που κάνει τον εικοστό αιώνα να είναι όχι το πειθήνιο τέκνο του δέκατου ενάτου, αλλά το αποπαίδι του.

Το κείμενο δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά
στο πρόγραμμα της παράστασης *Ιουλιανός ο Παραβάτης*
από το Εθνικό Θέατρο (1959).
Πηγή: Κέντρο Μελέτης και Έρευνας
του Ελληνικού Θεάτρου (Θεατρικό Μουσείο).

Ο Ιουλιανός στη σκηνή

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Θεατρική περίοδος 1958-1959

Πρώτη παράσταση: Φεβρουάριος 1959

Σκηνοθεσία: Κωστής Μιχαηλίδης

Σκηνογραφία: Κλεόβουλος Κλώνης

Ενδυμασίες: Αντώνιος Φωκάς

Διανομή: Γκέλυ Μαυροπούλου (Βάγια), Νέλλη Αγγελίδου (Μαρίνα), Δημήτρης Παπαμιχαήλ (Στέφανος), Νίκος Παρασκευάς (Επίσκοπος), Σταύρος Ρωμανός (α' οδηγός), Ευαγγ. Καζατζόγλου (β' οδηγός), Στέλιος Βόκοβιτς (Ιουλιανός), Νίκος Παπακωνσταντίνου (Ο νέος στρατηγός), Βασίλης Παπανίκας (α' Άντρας στρατηγός), Γρηγόρης Βαφιάς (Ο γέρος στρατηγός), Άγγελος Γιαννούλης (Πήγασος), Δημήτρης Βεάκης (Ο Γούμενος), Λυκούργος Καλλέργης (Γραφιάς), Γιάννης Μαυρογένης (Γέρος), Στέλιος Παπαδάκης (Στρατής), Γιάννης Κοντός (α' στρατιώτης), Βασίλης Ανδρονίδης (β' στρατιώτης), Αθανάσιος Λειβαδίτης (α' φρουρός), Πέτρος Λοχαΐτης (β' φρουρός), Βασίλης Κανάκης (Μαθητής), Δημ. Κάλλας (α' συνωμότης), Δημ. Ντουνάκης (β' συνωμότης), Κ. Καλλίδης (γ' συνωμότης), Λάμπρος Κωστόπουλος (α' μαντατοφόρος), Θεόδωρος Σαρρής (Χριστιανός), Θεόδωρος Ανδριακόπουλος (Εθνικός), Νίκος Βόκας (Ασκητής), Ρίτα Μυράτ (Βασίλισσα), Γιώργος Μπέλλος (α' μαντατοφόρος), Γιώργος Γεωργίου (β' μαντατοφόρος), Στρατής Πάχης (γ' μαντατοφόρος), Γιώργος Κοτρώνης (φρουρός), Φραγκ. Φραγκούλης (α' στρατιώτης), Κωνστ. Ματσκάς (β' στρατιώτης), Βασίλ. Μαλούχος (γ' στρατιώτης), Σταύρος Κλεώπας (δ' στρατιώτης), Δ. Στυλιανού, Ε. Τριανταφύλλου, Α. Νακοπούλου (οδαλίσκες).

Στέλιος Βόκοβιτς, Νέλλη Αγγελίδου
Πηγή: Κέντρο Μελέτης και Έρευνας του Ελληνικού
Θεάτρου (Θεατρικό Μουσείο).

Από το πρόγραμμα της παράστασης *Ιουλιανός ο Παραβάτης*, Εθνικό Θέατρο (1959).

Άλλες παραστάσεις-διασκευές

Παρουσιάστηκε με τον τίτλο *Saint Julien l' Apostat*, από τον θίασο του Georges Garmier, στον διαγωνισμό νέων θιάσων (Concours des Jeunes Compagnies), στο Παρίσι, το 1948.

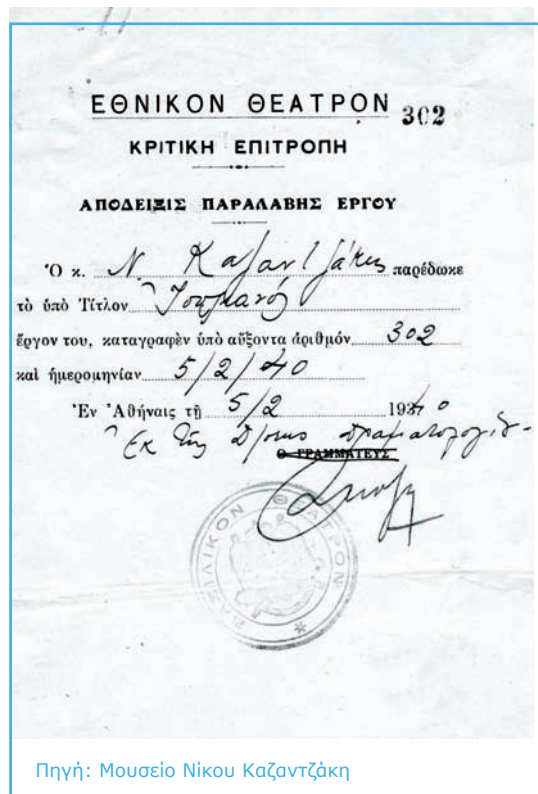
Μετάφραση: Ν. Kazan [ψευδώνυμο του Νίκου Καζαντζάκη]
Σκηνοθεσία: Georges Garmier.

Διανομή: Κατρίν Κορντιέρ, Μισέλ Πικολί, Ζακ Μαρέν, Φρανσουά Σωμέτ κ.ά..

Μεταδόθηκε, επίσης, από το γαλλικό ραδιόφωνο (Radiodiffusion - Television Française) με τον τίτλο *Julien l' Apostat* το 1963 ή 1964, καθώς και από το Γ' Πρόγραμμα της ΕΡΤ, με τίτλο *Ιουλιανός ο Παραβάτης*, το 1989.

Πηγές:

1. Κυριακή Πετράκου, *Ο Καζαντζάκης και το θέατρο*, Μίλητος, Αθήνα 2005, σσ. 365 & 370.
2. Επίσημος δικτυακός τόπος του Ιδρύματος «Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη», <http://www.kazantzakis-museum.gr> (10/10/2007).

Πηγή: Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη

Βιογραφικά σημειώματα

ΙΟΡΔΑΝΗΣ ΑΪΒΑΖΟΓΛΟΥ

(ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή του Κ.Θ.Β.Ε.. **Συμμετείχε στις παραστάσεις:** *Ο Ιάκωβος και ο αφέντης του, Ο Φάτσερ στις πόλεις, Η επίσκεψη της γηραιάς κυρίας, Δωδέκατη νύχτα, Ένα καπέλο από ψάθα Ιταλίας, Πλούτος, Σαμία, Οι αλλοπαρμένοι, Αντιγόνη, Βάτραχοι, Τα ελάφια και οι κατάρες, Έξι νύχτες στην Ακρόπολη, Ο αυτοκράτορας και το αηδόνι, Ο Άρντεν από το Φέβερσαμ, Οπερέτα, Ήταν όλοι τους παιδιά μου, Machinal, Ο επιθεωρητής και Από τις Βάκχες του Ευριπίδη. Συνεργάστηκε με τους σκηνοθέτες:* Γ. Ρήγα, Ε. Γαβριηλίδη, Ν. Νικολάου, Δ. Χρονόπουλο, Ν. Χουρμουζιάδη, Β. Αρδίττη, Σ. Χατζάκη, Μ. Ανκίραν, Ε. Θεοδώρου, Β. Νικολαΐδη, Κ. Αρβανιτάκη, Ν. Κοντούρη, Τ. Ράτζο. **Έχει σκηνοθετήσει** ερασιτεχνικά έξι παραστάσεις στην Ε.Κ.Φ.Θ., με 11 βραβεία σε πανελλήνια φεστιβάλ.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ (ηθοποιός)

Σπουδές: Bachelor of Arts στην ψυχολογία, Πανεπιστήμιο, του Houston, Texas. Δραματική Σχολή του Ωδείου Αθηνών. **Συμμετείχε στις παραστάσεις:** *Η φυλλάδα του Μεγαλέξανδρου, Υψιπύλη στη Νεμέα και Αργοναυτικά (ομάδα Θεώρηση), Πριγκίπισσα Τουραντό, Ο χαρτοπαίχτης, Ο αφελής (ΔΗ. ΠΕ.ΘΕ. Ρούμελης) Το φάντασμα του Κάντερβιλ, Ο μαγικός αυλός, Το*

αηδόνι του αυτοκράτορα της Κίνας (Μαγική Αυλαία), Ρομπέρτο Τσούκο (ομάδα Ιυττός), Δίκρανος Ντίσνεϊ (ομάδα Cyberscene), Θέσπης (ομάδα Ελεός), Φοίνισσες και Ιφιγένεια εν Αυλίδι (Θέατρο Όραμα), Αρκαδία (Κ.Θ.Β.Ε.). Συνεργάστηκε με τους σκηνοθέτες: Γ. Αθανασίου, Κ. Μπάκα, Π. Σκουρολιάκο, Ε. Μαβίλη, Μ. Σακκά, Ν. Σακαλίδη, Π. Ζαγανιάρη, Γ. Χατζηδάκη, Στ. Αρκέντη, Κ. Πρέκα, Κ. Αρβανιτάκη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΑΜΑΚΗΣ

(ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Κ.Θ.Β.Ε.. **Έχει παρακολουθήσει σεμινάρια** θεάτρου με τους: Α. Βουτσινά (Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης») και F. M. Dermond (Αμόρε). **Έχει συνεργαστεί με το Εθνικό Θέατρο** στις μουσικές παραστάσεις *Όρνιθες* (σκην. Κ. Τσιάνου) και *Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας* (σκην. Ν. Χατζηπαπά), την Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης» (*Δωδέκατη νύχτα*, σκην. Ν. Χουρμουζιάδη), το Αμόρε (*7 Μιμιάμβοι*, σκην. Α. Καφετζόπουλου), τη Μικρή Πόρτα (*Μια ιστορία με ιστορίες*, σκην. Θ. Μοσχόπουλου) και το Από μηχανής Θέατρο (*Νησί των σκλάβων*, σκην. Σ. Λιβαθνοπού). **Έχει συνεργαστεί με τους σκηνοθέτες:** Β. Παπαβασιλείου, Γ. Κακλέα, Γ. Χουβαρδά, Ν. Μιλιβό-γιεβίτς, Ν. Αρμάο.

ΕΛΕΝΗ ΔΟΥΝΔΟΥΛΑΚΗ

(ενδυματολόγος)

Σπουδές: Αριστούχος απόφοιτος και υποψήφια διδάκτωρ του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Μεταπτυχιακές σπουδές στην Πολιτιστική Διαχείριση και Κοινωνιολογία του πολιτισμού στα πανεπιστήμια Warwick και London School of Economics της Αγγλίας. Σεμινάρια σχεδίου και ζωγραφικής στην Αθήνα και το Λονδίνο. Έχει εργαστεί ως βοηθός σκηνογράφου-ενδυματολόγου πλάι στη Λαλούλα Χρυσικούλου επί σειρά ετών. Ως σκηνογράφος-ενδυματολόγος έχει συνεργαστεί με το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Ρούμελης (Ιππείς) και με το Νέο Ελληνικό Θέατρο Γιώργου Αρμένη (Εσωτερικές Ειδήσεις).

ΚΟΣΜΑΣ ΕΥΦΡΑΙΜΙΔΗΣ

(μουσικός επιμελητής)

Έχει 22 χρόνια παρουσίας στη μουσική σκηνή της Θεσσαλονίκης ως μουσικός παραγωγός ραδιοφωνικών εκπομπών, ως υπεύθυνος για εναλλακτικά είδη μουσικής και ως μουσικός επιμελητής θεατρικών παραστάσεων. Έχει κάνει μουσική επιμέλεια για τις παραστάσεις Άμλετ 2, Φαίδρας έρωσ, Κοσμικό γεγονός, Βόιτσεκ, Μου θυμίζει φιλιά (Νέες Μορφές), Κορμί και 100 (Μικρό Θέατρο) και Στέλλα Βιολάντη (Κ.Θ.Β.Ε.). Από το 2002 είναι παραγωγός και παρουσιαστής της ραδιοφωνικής εκπομπής Περιστροφές στον 9,58 (ΕΡΤ3).

ΚΩΣΤΑΣ ΖΑΧΑΡΑΚΗΣ (ηθοποιός)

Σπουδές: Τραγούδι στο Ωδείο Αθηνών. Σεμινάρια υποκριτικής στο Actors Studio. Συνεργάστηκε με την Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης» (Βεγγέρα, Εκκλησιάζουσες, Παιχνίδι της σφαγής), το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Καλαμάτας (Γενικός Γραμματέας, Υπηρέτης δύο αφεντάδων, Νεράιδα, Ημέρωμα της Στρίγγλας), το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Πάτρας (Αγάπης αγώνας άγονος, Παντρολογήματα, Τοπηγάδι τωναγίων, Φάουστα), το θέατρο Άτις (Πέρσες), το Αμόρε (Οθέλλος, Ταρτούφος, Ιβάνοφ, Βαλς Εξιτασιών, Μιμιάμβοι), το Εθνικό Θέατρο (Άνοδος και πτώση του Αρτούρου Ούι, Πέερ Γκυντ, Έξι προσωπα ζητούν συγγραφέα, Έντα Γκάμπλερ, Δον Κιχώτης), το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Βόλου (Στέλλα με τα κόκκινα γάντια). Συνεργάστηκε σε μουσικές παραστάσεις και συναυλίες με τους: Μ. Φαραντούρη, Έ. Πασπαλά, Σ. Γιαντάου, Λ. Νικολακοπούλου, Γ. Σπάθα, Ν. Αντύπα. Τα τελευταία πέντε χρόνια παρουσιάζει Show-Cabaret, που στήνει ο ίδιος σε συνεργασία με τον πιανίστα Κλέαρχο Καραγιαννίδη. Τηλεόραση: Ο χήρος, η χήρα και τα χειρότερα.

ΦΩΤΗΣ ΖΗΚΟΣ (ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή του Θεάτρου Τέχνης. Συνεργάστηκε με διάφορους θιάσους του Ελεύθερου Θεάτρου (1972-1985) και με το Κ.Θ.Β.Ε. (1985 έως σήμερα).

ΒΑΣΙΛΗΣ ΙΕΡΩΝΥΜΑΚΗΣ

(ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Ν. Βασταρδή. Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Πατρών. **Συμμετείχε στις παραστάσεις:** *Η σονάτα των φαντασμάτων* και *Καμίνο Ρεάλ* (Εθνικό Θέατρο), *Αντιγόνη* (θεατρική Λέσχη), *Η κυρία με τις καμέλιες* (Δημοτικό Θέατρο Ρεθύμνου), *Στο φως της σκιάς* (Ομάδα χορού Αντίθεση), *Αθηναϊκές σελίδες* (Ομάδα Δίμιτος). **Συνεργάστηκε με τους σκηνοθέτες:** Α. Τομπούλη, Σ. Βραχωριτης, Μ. Ζαχαράκης, Σ. Κολόζου. **Τηλεόραση:** *Ύστερα ήρθαν οι μέλισσες* (σκην. Κ. Κουτσομύτης).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ

(ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Β. Διαμαντόπουλου. Μαθήματα χορού με τη Μ. Μάντακα (studio Griffon) και φωνητικής με τη Μ. Ευαγγελίου (Φιλότεχνο Ωδείο). **Συμμετείχε στις παραστάσεις:** *Λυσιστράτη* του Μ. Θεοδωράκη και *Μια κωμωδία* (σκην. Γ. Μιχαηλίδης), *Αντιγόνη* (σκην. Δ. Ν. Παπακωνσταντίνου) και στις **όπερες:** *Αΐντα* (σκην. Ρ.Λ. Pizzi) και *Ο μαγικός αυλός* (σκην. Μ. Hampe). **Τηλεόραση:** *Μαρία η άσχημη*, *Εντιμότητα κερατάδες*, *Για την καρδιά ενός αγγέλου*, *Οι στάβλοι της Εριέτας Ζαΐμη*, *Λίστα γάμου*.

ΚΩΣΤΑΣ ΙΤΣΙΟΣ (ηθοποιός)

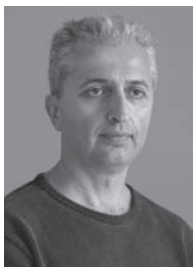
Σπουδές: Δραματική Σχολή Κ.Θ.Β.Ε. (1976). **Συνεργάστηκε** με το Κ.Θ.Β.Ε. σε περισσότερα από 50 έργα (*Πέρσες*, *Εκάβη*, *Η τρελή του Σαγιώ*, *Όρνιθες*, *Νεφέλες*, *Η τύχη της Μαρούλας*, *Ιβάνοφ*, *Ευτυχώς τρελάθηκα*, *Δον Κάρλος κ.ά.*), τους θιάσους Ν. Κούρκουλου (*Ψηλά από τη γέφυρα*), Λ. Λαζόπουλου (*Λυσιστράτη*, *Τι είδε ο Γιαπωνέζος*) και Α. Βουγιουκλάκη (*Το γλυκό πουλί της νιότης*) και με τα ΔΗ.Π.Ε.ΘΕ. Ρόδου (*Ρωμαίος και Ιουλιέτα*), Ρούμελης (*Επικίνδυνο παιχνίδι*, *Ο πειρασμός*) και Βέροιας (*Μανδραγόρας*, *Φωνάζει ο κλέφτης*). Παράλληλα με το θέατρο, ασχολείται με τον **κινηματογράφο** και την **τηλεόραση** ως ηθοποιός και σκηνοθέτης. Οι μικρού μήκους ταινίες του *Χωρίς συμμετοχή*, *Πυρηνικά μπορεί κι έτσι*, *Κάτι ζεύγη νεοελληνικά*, παίχτηκαν στα Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης και Δράμας.

ΣΤΕΛΛΑ ΚΑΖΑΖΗ (ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Κ.Θ.Β.Ε.. Από το 1988 συνεργάζεται με το **Κ.Θ.Β.Ε.** στις παραστάσεις: *Μπαλκόνι*, *Πενθεσίλεια*, *Ελένη*, *Βάκχες*, *Τρωάδες*, *Μήδεια*, *Ηλέκτρα*, *Φονικό στην εκκλησιά*, *Σάββατο Κυριακή* και *Δευτέρα*, *Ο θάνατος του εμποράκου*, *Και όμως κάπως έτσι*, *Το φιντανάκι*, *Αγών*, *Το αμάρτημα της μητρός μου* (βασισμένο στο διήγημα του Γ. Βιζυηνού), *Λυσιστράτη*, *Η σιωπή της Άλκηστης*, *Ο επαγγελματίας*, *Καραγκιόζης ο μέγας*, *Παρασκευάς*, *Ο καλός άνθρωπος του Σετσουάν*, *Αρκαδία*, *Από 'δω και πέρα*, *Ο πειρασμός*

κ.ά.. Συμμετείχε στις ταινίες *Κλειστή στροφή* του Ν. Γραμματικού, *Όλα είναι δρόμος* του Π. Βούλγαρη και στην *τηλεοπτική ταινία* *Θύματα ειρήνης* του Β. Βασιλικού, σε σκηνοθεσία Γ. Διαμαντόπουλου.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΛΠΑΚΟΓΛΟΥ

(ηθοποιός)

Σπουδές: Σχολή Θεάτρου της Ρούλας Πατεράκη. Ιερατική Σχολή Ξάνθης. Αμερικανική Γεωργική Σχολή Θεσσαλονίκης. **Τιμήθηκε** με βραβείο σύνθεσης στο 2^ο φεστιβάλ τζαζ και pop μουσικής. **Απέσπασε το βραβείο** α' ανδρικού ρόλου στο Θεατρικό Φεστιβάλ της Ιθάκης. Συνεργάστηκε με το **ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Βέροιας** και, από το 1989 έως σήμερα, συνεργάζεται με το **Κ.Θ.Β.Ε..** Έχει συνεργαστεί με διάφορες ομάδες ως σκηνοθέτης και ως μουσικός επιμελητής.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΕΡΑΜΙΔΑΣ (ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Κ.Θ.Β.Ε.. Συνεργάζεται με το **Κ.Θ.Β.Ε.** από το 1975.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΛΟΒΟΣ (ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Βεάκη. **Συμμετείχε στις παραστάσεις:** *Ο Λεπρέντης*, *Πλούτος*, *Ιφιγένεια εν Αυλίδι*, *Γέρμα* (Θέατρο Καισαριανής), *Ο αγαπητικός της βοσκοπούλας*, *Οι νταντάδες*, *Χαιρετά μου τον πλάτανο*, *Η Βαβυλωνία*, *Οι προστάτες* (Θεσσαλικό Θέατρο), *Ζήνων*, *Μανδραγόρας* (ΔΗ. ΠΕ.ΘΕ. Κρήτης), *Νεφέλες*, *Αχαρνές*, *Λεόντιος και Λένα*, *Η Βαβυλωνία*, *Φοίνισσες*, *Δωδέκατη νύχτα*, *Ο βυσσινόκηπος*, *Η γυναίκα του Λωτ*, *Αίας* (στον ομώνυμο ρόλο), *Φυγή*, *Ιστορίες από το δάσος της Βιέννης*, *Πλατόνοφ*, *Ουζερί Τσιτσάνης - Παύλου Μελά 22*, *Ιβάνοφ*, *Καινούργιοι φίλοι*, *Νέντα* κ.ά. (Κ.Θ.Β.Ε.), *Ο κουρέας της Σεβίλλης* (ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Αγρινίου). **Συμμετείχε** σε πολλές τηλεοπτικές σειρές, κινηματογραφικές ταινίες και ραδιοφωνικές εκπομπές.

ΣΤΡΑΤΟΣ ΚΟΥΤΡΑΚΗΣ (φωτιστής)

Συνεργάζεται μόνιμα, από το 1984, με την Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης», στην οποία έχει σχεδιάσει τον φωτισμό για περισσότερες από 50 παραστάσεις. **Έχει συνεργαστεί** με το Κ.Θ.Β.Ε., το Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης, καθώς και με τα ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Πάτρας, Καβάλας, Κέρκυρας και Βέροιας. **Σχεδίασε τον φωτισμό** σε πάρα πολλές θεατρικές, χορευτικές και μουσικές παραγωγές. Είναι υπεύθυνος για τη φωτιστική κάλυψη του **διεθνούς φεστιβάλ θεάτρου Θεσσαλονίκης** (Θεατρική Άνοιξη), από το 1995. Συμμετείχε σε διάφορα **διεθνή φεστιβάλ θεάτρου** (Κάιρο, Γκρενόμπλ, Κολωνία, Όσλο,

Στοκχόλμη, Μιλάνο, Λονδίνο κ.ά.). Επιμελήθηκε τον φωτισμό στις νέες μόνιμες εκθέσεις του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης. **Είναι μέλος** του Ε.Τ.Ε.Π. στο Τμήμα Θεάτρου του Α.Π.Θ..

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΩΤΣΟΣ (ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Σταυράκου. Είναι ηθοποιός του **Κ.Θ.Β.Ε.** από το 1978 έως σήμερα. Έλαβε μέρος σε περισσότερα από εβδομήντα έργα.

ΔΑΚΗΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ (ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Κ.Θ.Β.Ε.. Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής, Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Συμμετείχε στη συνάντηση των Δραματικών Σχολών της Ένωσης των Θεάτρων της Ευρώπης, στο Piccolo Teatro, στο Μιλάνο. **Συμμετείχε στις παραστάσεις:** *Φρουτοπία*, *Φρουτοπία in concert* και *Παραμύθια στο mixer* (σκην. Κ. Ρήγος, Νέο Θέατρο Θεσσαλονίκης), *Λυσιστράτη* (σκην. Γ. Ιορδανίδης). **Κινηματογράφος:** *Οι θεατρίνες* (σκην. Π. Πορτοκαλάκης) και *Μη φεύγεις* (σκην. Α. Πανταζούδης).

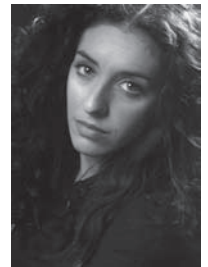
ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΣΗΣ (ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή του Πέλου Κατσέλη. **Έχει συνεργαστεί** με το Αμφι-θέατρο του Σ. Ευαγγελάτου, το Εθνικό Θέατρο, το Θέατρο Τέχνης, το Κ.Θ.Β.Ε., τα ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Λάρισας, Καλαμάτας, Κρήτης, Ρόδου, με τον θίασο της Ξ. Καλογεροπούλου κ.ά.. **Έχει ερμηνεύσει τους ρόλους:** Ερωτόκριτος, Μυρίνη (*Λυσιστράτη*), Ερμής (*Πλούτος*), Πανάρετος (*Ερωφίλη*), Άμλετ, Αστώφ (*Ο θείος Βάνιας*), Μαλβόλιο (*Δωδέκατη νύχτα*), Πίτσαμ (*Η όπερα της πεντάρας*), Οδυσσέας (*Οδύσσεια*), Αιακός (*Βάτραχοι*), Δάσκαλος (*Παραμύθι χωρίς όνομα*), Ορέστης (*Ηλέκτρα*), Ζαρλός (*Φον Δημητράκης*), Σολιόνι (*Οι τρεις αδελφές*), Γκίρι (*Η άνοδος και η πτώση του Αρτούρο Ούι*), Κάμιλος (*Χειμωνιάτικο παραμύθι*), Νουρήμπεης (*Καπετάν Μιχάλης*), Λογιότατος (*Βαβυλωνία*), Καθηγητής (*Οπερέτα*), α' Αγγελιοφόρος (*Ιφιγένεια η εν Ταύροις*) κ.ά..

ANNY ΝΤΟΥΜΟΥΖΗ (ηθοποιός)

Σπουδές: Σχολή Δραματικής Τέχνης Προσκήνιο. **Συμμετείχε στις παραστάσεις:** *Το σπίτι της Μπερνάρντα Άλμπα* (Κορίτσι α', Εθνικό Θέατρο), *Φαύστα* (Μαριάνθη), *Όπερα του ζητιάνου* (Πόλι, Θέατρο Λύκη Βυθού), *Ο αγαπητικός της βοσκοπούλας*, *Πίτερ Παν* (Γουέντι, Θέατρο Εγνατία), *Η Χιονάτη και οι 7 ψηλοί νάνοι* (Τσιράκι), *Τα μαξιλάρια της Ουρανούπολης* (Μυρτώ, Νέο Θέατρο), *Ματίας ο Πρώτος* (Κάρολος), *Νέκυια* (Μεγάρη), *Τραχίνιες*, *Ρωμαίος και Ιουλιέτα...* σαν το σκύλο με τη

γάτα (Σκύλια Γαβγατζίδου, Κυρία Μοντέγου, Κ.Θ.Β.Ε.). **Συνεργάστηκε με τους σκηνοθέτες:** Σ. Ευαγγελάτο, Ε. Πήττα, Δ. Κωνσταντινίδη, Π. Δανελάτο, Γ. Ροντίδη, Ν. Νικολάου, Κ. Ρουγγέρη, Β. Αρδίττη, Σ. Κακάλα, Γ. Καλατζόπουλο.

ΠΑΝΟΣ ΞΕΝΑΚΗΣ (ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή του Θεάτρου Τέχνης-Κ. Κουν. Με το **Θέατρο Τέχνης** συνεργάστηκε στις παραστάσεις: *Με το ίδιο μέτρο, Τρωίλος και Χρυσήδα, Όρνιθες, Λυσιστράτη, Οιδίπους τύραννος, Η τύχη της Μαρούλας, Βαβυλωνία, Το μονοπάτι που πάει βαθιά προς το Βορρά. Έχει συνεργαστεί*, επίσης, με το Θέατρο της Καισαριανής, τους «Δεσμούς», το Λαϊκό Πειραματικό Θέατρο, το Μικρό Θέατρο, τον «Θίασο της Αθήνας», την «Εποχή», το Εθνικό Θέατρο, το Κ.Θ.Β.Ε., με διάφορα ΔΗ.Π.Ε.Θ.Ε. κ.ά. σε όλα τα είδη θεάτρου. **Συνεργάστηκε**, μεταξύ άλλων, **με τους σκηνοθέτες:** Κ. Κουν, Κ. Μπάκα, Δ. Χατζημάρκο, Γ. Λαζάνη, Λ. Τριβιζά, Δ. Χορν, Κ. Κωτσόπουλο, Α. Παπαθανασίου, Α. Βουτσινά, Στ. Ντουφεξή, Μ. Χρηστίδη, Κ. Τσιάνο, Β. Παπαβασιλείου, Ου. Χάους, Γ. Βέκσλερ κ.ά.. Έχει, επίσης, δουλέψει στον κινηματογράφο, την τηλεόραση, το ραδιόφωνο και σε μεταγλωτίσεις.

ΤΑΣΟΣ ΠΑΝΤΑΖΗΣ (ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή του Λ. Σταυράκου. Από το 1972 μέχρι σήμερα, ανήκει στο δυναμικό του **Κ.Θ.Β.Ε.** και έλαβε μέρος σε περισσότερες από 80 παραστάσεις, μεταξύ των οποίων: *Μήδεια* (Αγγελιοφόρος, σκην. Μ. Βολανάκης), *Ικέτισσες* (Θησέας, σκην. Κ. Μπάκας), *Βάκχες* (Β' Αγγελιοφόρος, σκην. Ν. Χαραλάμπους), *Τρωάδες* (Μενέλαος, σκην. Α. Βουτσινάς), *Ιφιγένεια εν Ταύροις* (Αγγελιοφόρος, σκην. Ν. Χαραλάμπους), *Μήδεια* (Κρέοντας, σκην. Α. Βουτσινάς), *Ένας μήνας στην εξοχή* (Μπελάγιεφ, σκην. Ν. Περέλης), *Ματωμένος γάμος* (Γαμπρός, σκην. Χ. Χριστοφής), *Μιας πεντάρας νιάτα* (Δημήτρης, σκην. Α. Μίγκας), *Οι αλλοπαρμένοι* (Βαρκεντέρο, σκην. Ν. Χουρμουζιάδης), *Έξω από την πόρτα* (Ο άλλος, σκην. Π. Χαρίτογλου). **Σκηνοθέτησε** τα έργα: *Μανδραγόρας, Το πανηγύρι* και *Το σκιάχτρο*.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

(ηθοποιός, βοηθός σκηνοθέτης)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Κ.Θ.Β.Ε.. Είναι **ιδρυτικό μέλος** του Θεατρικού Οργανισμού Νέες Μορφές. **Έχει διδάξει** στη Χ.Α.Ν.Θ., στις Νέες Μορφές, στη Δραματική Σχολή του Κ.Θ.Β.Ε., στην 4^η και 7^η Θερινή Ακαδημία Εθνικού Θεάτρου, στη Διεθνή συνάντηση Δραματικών Σχολών, στη Σινάια Ρουμανία (Unesco). **Ως ηθοποιός** συμμετείχε στις παραστάσεις: *Ιφιγένεια εν Αυλίδι, Αγαπητά πουλιά, Ερωτικό ποίημα, Ηλέκτρα, Ιφιγένεια εν Ταύροις, Στη μοναξιά των κάμπων με βαμβάκι, Παιξ' το πάλι Χαμ, Δούλες,*

Κόκκινος θάνατος, Τα λουλούδια στην κυρία, Ιστορίες των βράχων, Το τάβλι, Βούτσεκ, Bash-Κοσμικό γεγονός, Machinal. **Ως σκηνοθέτης** συνεργάστηκε με τις Νέες Μορφές, το Κ.Θ.Β.Ε., το Εθνικό Θέατρο και το Εθνικό Θέατρο Κραϊόβας της Ρουμανίας. **Συνεργάστηκε με τους σκηνοθέτες:** Μ. Κίτσοπούλου, J. Burket, Α. Μίγκα, Μ. Μπεκρή, Γ. Ρήγα, Β. Μπακάκου, Ν. Κοντούρη. **Κινηματογράφος:** Αλέξανδρος και Χώμα και νερό.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΙΡΑΛΗΣ (βίντεο)

Σπουδές: Σχολή Ήχου και Εικόνας Θ. Π. Παπαντωνοπούλου. Από το 1993, εργάζεται ως υπεύθυνος ηχητικών εγκαταστάσεων και ως ηχολήπτης σε κέντρα διασκέδασης, χώρους συναυλιών και στούντιο ηχογραφήσεων. **Συνεργάζεται με** εταιρείες ηχητικών εγκαταστάσεων (Smart Shark, Art Sound, MGN κ.ά.), καθώς και με διάφορους καλλιτέχνες, όπως τον Θ. Παπακωνσταντίνου, τη Χ. Αλεξίου, τον Γ. Νταλάρα, τις Τρύπες, τον Τζ. Πανούση κ.ά.. Έχει εργαστεί ως ηχολήπτης και ως καλλιτεχνικός συνεργάτης στο **σχεδιασμό ήχου και βίντεο** στο Κ.Θ.Β.Ε.. **Έχει συνεργαστεί με τους σκηνοθέτες:** Κ. Αρβανιτάκη, Β. Αρδίττη, Π. Ζηβανό, Σ. Κακάλα, Ν. Μιλιβόγιεβιτς, Κ. Ρήγο, Τ. Μπαντή, Γ. Σεβαστίκογλου. **Από το 2005 εργάζεται** ως τεχνικός υπεύθυνος στο Τμήμα Κινηματογράφου της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ..

ΑΣΤΕΡΗΣ ΠΕΛΤΕΚΗΣ (ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Κ.Θ.Β.Ε.. Τμήμα Θεάτρου Σχολής Καλών Τεχνών Α.Π.Θ.. Συμμετείχε σε περισσότερες από 20 παραστάσεις του **Κ.Θ.Β.Ε.. Συνεργάστηκε με τους σκηνοθέτες:** Α. Βουτσινά, Ν. Milivojevic, Γ. Ρήγα, Α. Rethly, Α. Serban, Σ. Χατζάκη, Ε. Θεοδώρου, Μ. Ankiran, Π. Μιχαηλίδη, Γ. Ιορδανίδη κ.ά.. **Τηλεόραση:** *Η τελευταία στάση* (Γ. Καραπιπερίδης), *Το ρουλεμάν* (Π. Καρκανιδάκος), *Σχεδόν ποτέ* (Ν. Περάκης), *Κάτω από το μακιγιάζ σου* (Β. Σεϊτανίδης). **Κινηματογράφος:** *Αν μ' αγαπάς* (Χ. Κετικίδης). **Σκηνοθεσίες:** *Η νεράιδα του Ζ. Ζιρωντού, Η πόλις του Κ.Π. Καβάφη* (στο Κρατικό Ωδείο και στο στούντιο Πλεύσις), *Πάμε πρόβα* σε κείμενα του Αρκά (στον Δήμο Αμπελοκήπων).

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΙΤΣΑΣ (ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Εθνικού Θεάτρου (Τελειόφοιτος). ΤΕΙ Αθηνών Τμήμα Πληροφορικής (Τελειόφοιτος). **Συμμετείχε στις θεατρικές παραστάσεις:** *Αχαρνείς* (Εθνικό Θέατρο), *Η αυλή των θαυμάτων* (Θεατρικό Εργαστήρι Τζιτζιφιών). **Τηλεόραση:** *Το φως του φεγγαριού* (σκην. Β. Ντούρου). **Κινηματογράφος:** *Όνειρο ήτανε* (σκην. Ο Βαλσαμή), *My breakfast, the other half* (σκην. Δ. Καραϊσαρίδη).

ΓΙΩΡΓΟΣ ΡΟΥΦΑΣ (ηθοποιός)

Σπουδές: Διοικητικού-Οικονομικού. Βυζαντινής μουσικής και πυγμαχίας. Δραματική Σχολή Μορφές του Θεάτρου Εμπρός. Έχει διδάξει πυγμαχία (συμμετοχή Εθνική Ελλάδος παιδων-εφήβων). Συμμετείχε στις **χοροθεατρικές** παραστάσεις: *Ρηγμίνα* (Μέγαρο Μουσικής Αθηνών), *Πίπτων* (Ομάδα Ανάλια) και στις **θεατρικές παραστάσεις:** *Ο κύκλος με την κιμωλία* (Άζτακ, Κυβερνήτης Αμπασβίλλυ, Ηγούμενος), *Το μεγάλο μας τσίρκο* (Αφηγητής Ρωμιός). Με το **Κ.Θ.Β.Ε.:** *Το αθάνατο νερό* (Βασιλόπουλο, Γέρος Βασιλιάς), *Αρκαδία* (Βάλενταϊν Κάβερλι), *Ο Αρχοντοχωριάτης*, *Η ωραία Ταϊλάνδη* (Βρασίδης), *Ειρήνη*, *Ο πειρασμός* (Γ. Δρογκάς). **Συνεργάστηκε με τους σκηνοθέτες:** Μ. Τσούπη, Κ. Κλάγκο, Τ. Ράτζο, Κ. Αρβανιτάκη, Γ. Ιορδανίδη, Π. Μιχαηλίδη. **Τηλεόραση:** *Ροζ-Μοβ*, *Στο παρά πέντε*, *Το κόκκινο δωμάτιο*. **Κινηματογράφος:** Ένας ήρωας στη *Ρώμη* του Π. Αγγελόπουλου, *El Greco* του Γ. Σμαραγδή και *Γαμήλιο πάρτυ* του Ι. Κοτσώνη.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΣΑΖΑΚΛΗΣ (ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Ράμπα. Φωνητική και τραγούδι με τον Λ. Τσελεπίδη. **Συμμετείχε στις παραστάσεις:** *Ο επιθεωρητής*, *Ιφιγένεια η εν Ταύροις*, *Ντόλλυ!*, *Οπερέτα* (Κ.Θ.Β.Ε.), *Rraus* (Θέατρο Παραμυθιάς), *Ναμπούκο* (Ε.Λ.Σ.), *Ευμενίδες* (Ηρώδειο), *Ορέστεια* (Εθνικό Θέατρο), *Ηρωίνη Ελλάς 1-0*, *Αγγέλα* (Θέατρο Ακάδημος). **Συνεργάστηκε με τους σκηνοθέτες:** Γ. Μιχαηλίδη, Γ. Ιορδανίδη,

Β. Νικολαΐδη, Α. Παππά, Σ. Ευαγγελάτο, Α. Συνοδινού, Γ. Κόκκο, Β. Μαλούχο. **Κινηματογράφος:** *Αύριο θα είναι αργά* (σκην. Λ. Γιούργου, Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης), *Ήγγικεν* (σκην. Χ. Θεοδώρου, Φεστιβάλ Δράμας). **Τηλεόραση:** *Safe Sex* (Filmnet-Mega, *Ελλάς το μεγαλείο σου* (ANT1), *Για μια θέση στον ήλιο*, *Απαγορευμένη αγάπη* (Mega).

ΜΙΛΤΟΣ ΣΑΜΑΡΑΣ (ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Βεάκη. **Συμμετείχε στις παραστάσεις:** *Ερωτόκριτος* (Πολύδωρος, Θέατρο Ήλιου), *Φορτουνάτος* (Μποζίκης, Δημοτικό Θέατρο Ρεθύμνου), *Άργος*, *ο πολύχρυσος κύκλος* (Πυλάδης, Θέατρο Κνωσσός), *Τερέζα* (Μαρτσέλλο, αφηγητής, ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Κομοτηνής), *Το χειμωιάτικο παραμύθι* (Χρόνος, Αυτόλυκος), *Ειρήνη* (Εθνικό Θέατρο). Με το **Κ.Θ.Β.Ε.:** *Σαμία*, *Playmobil* (Μάνος), *Εκάβη-Κύκλωπας*, *Λυτρωμένοι* (Μπάρι), *Φυγή* (Νέος μοναχός, Αντουάν), *Ηρακλής*, *Οκαλόςάνθρωπος του Σετσουάν* (Βανγκ), *Αντιγόνη* (Φαντάρος, Αντώνης), *Βάτραχοι*, *Εφιάλτες*, *Goldbloom* (Μάνος, Θέατρο Άλεκτον), *Τρωάδες* (Πύρρος, Εταιρεία Θεάτρου Μηχανή), *Αυτός ο μεγάλος μικρός Σίτος Σιταράκης* (Σίτος, ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Κοζάνης), *Death Valley Junction* (Μπιτ) και *Αθωότητα* (Φαντούλ, Studio Πρώτες Ύλες).

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΟΥΓΑΡΗΣ (ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Κ.Θ.Β.Ε.. Είναι φοιτητής του Τμήματος Θεάτρου της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ.. Είναι **ιδρυτικό μέλος** της ομάδας Πανδαιμόνιο 7. **Ερμήνευσε τους ρόλους:** Πενθέας (*Από τις Βάκχες του Ευριπίδη*), Κάλιμπαν (*Τρικούμια*), Ηρακλής και Αιακός (*Βάτραχοι*), Δύο Αντίφιλοι (*Η κωμωδία των παρεξηγήσεων*), Μόσμπι (*Άρντεν*), Πρίγκιπας Ταμίνο (*Μαγικός αυλός*), Έρικ (*Μια νύχτα με τον Ρετζ*), Κόινερ (*Φάτσερ*) κ.ά.. **Συνεργάστηκε με τους σκηνοθέτες:** Τ. Ράτζο, Γ. Ρήγα, Στ. Ντουφεξή, Σ. Χατζάκη, Β. Αρδίτη, Θ. Μοσχόπουλο, Ν. Κοντούρη κ.ά.. Συμμετείχε στην παράσταση *Τρελή ευτυχία* του χοροθεάτρου Οκτάνα σε σκηνοθεσία-χορογραφία του Κ. Ρήγου και στην **κινηματογραφική ταινία** *Μία αιωνιότητα και μία ημέρα* του Θ. Αγγελόπουλου (Νεαρός κομμουνιστής).

ΤΑΚΗΣ ΣΤΑΓΚΟΣ (ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Ευ. Χατζίκου-μεδασκάλουςτουςΘ.Κωτσόπουλο, Χ. Βαχλιώτη, Ν. Παπακωνσταντίνου, Μ. Ευθυμιάδη, Π. Χατζηκουτσέλη, Φ. Πατρικαλάκη, Α. Καζακίδου. Παρακολούθησε μαθήματα φωνητικής και ορθοφωνίας στο ωδείο των Κ. Κλάβα-Π.Πετριόλη, καθώς και μαθήματα χορού με τους Ρ. Καμπαλάδου και Β. Σειληνό. **Οι κυριότερες συνεργασίες** του ήταν με θιάσους των: Θ. Κωτσόπουλου, Σ. Γιούλη, Ντ. Ηλιόπουλου, Μ. Καραγιάννη, Θ. Βέγγου, Δ. Κατσανίδη, Β. Τσιβιλίκα, Ν. Καμτσή, Χ. Ρώμα,

Θ. Καρακατσάνη, καθώς και με τα ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Κομοτηνής, Σερρών, Κέρκυρας. Συμμετείχε σε πολλές **τηλεοπτικές** και **ραδιοφωνικές** παραγωγές.

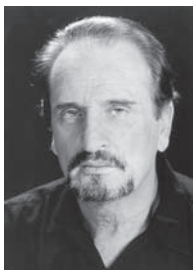
ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΤΖΑΦΕΡΗΣ (ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Κ.Θ.Β.Ε.. Συνεργάστηκε με το **Κ.Θ.Β.Ε.** στις παραστάσεις: *Κύκλωπας*, *Ιππείς*, *Αχαρνείς*, *Γαλιλαίος*, *Θεοφανώ*, *Οθέλλος*, *Ερωφίλη*, *Ο διθύραμβος του ρόδου*, *Ο θάνατος του εμποράκου*, *Η Αλίκη στη χώρα των θαυμάτων*, *Ο Μορμόλης*, *Ο γενικός γραμματεύς*, *Του νεκρού αδελφού*, *Οι αλλοπαρμένοι*, *Λυτρωμένοι*, *Γερνάω επιτυχώς*, *Ο καλός άνθρωπος του Σετσουάν*, *Το Κατερινάκι από το Χαϊλμπρόν*, *Τα ελάφια και οι κατάρες*, *Εφτά λογικές απαντήσεις*, *Τέλος καλό όλα καλά*, *Ειρήνη*, *Εφιάλτες*, *Ντόλλυ!*, *Machinal* κ.ά., και με το **ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Καβάλας** στην παράσταση *Πλούτος*. Συμμετείχε σε θεατρικά μονόπρακτα στην ΕΤ1 και στις **ταινίες** *Ήσυχες μέρες του Αυγούστου* και *Όλα είναι δρόμος* (σκην. Π. Βούλγαρης).

ΣΤΡΑΤΟΣ ΤΡΙΠΚΟΣ (ηθοποιός)

Σπουδές: Σχολή Θεάτρου του Κ. Χαρατσάρη. **Συνεργάστηκε** με ελεύθερες σκηνές της Θεσσαλονίκης και με το Κ.Θ.Β.Ε..

ΝΙΚΗΤΑΣ ΤΣΑΚΙΡΟΓΛΟΥ

(σκηνοθέτης)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Εθνικού Θεάτρου. **Συνεργάστηκε** με το Κ.Θ.Β.Ε., το Εθνικό Θέατρο, το Θέατρο Τέχνης, το Αμφι-θέατρο, το ΔΗ.Π.Ε.ΘΕ. Λάρισας και με θιάσους του ελεύθερου θεάτρου, όπου έπαιξε κλασικούς και σύγχρονους ρόλους του παγκόσμιου, του αρχαίου ελληνικού και του νεοελληνικού ρεπερτορίου. **Τιμήθηκε** με το βραβείο «Κατίνα Παξινού» για την ερμηνεία του στον *Κάσπαρ* του Π. Χάντκε (1973), και με το έπαθλο «Αιμίλιος Βεάκης» α' ανδρικού ρόλου ως Ετεοκλής στο *Επτά επί Θήβας* του Αισχύλου (1997). Το 1997 **ίδρυσε** την Πολιτιστική Εταιρεία ΕΠΙΛΟΓΗ. Τα τελευταία χρόνια ηγούνταν θιάσου σε παραστάσεις του ελεύθερου θεάτρου. Από το καλοκαίρι του 2004 είναι **Καλλιτεχνικός Διευθυντής** του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος.

ΜΑΡΙΖΑ ΤΣΑΦΗ (ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Κ.Θ.Β.Ε.. North College (Graphic Design). **Συμμετείχε στις παραστάσεις** *Mauser-Οράτιος* (Angelus Novus), *Ρωμαίος και Ιουλιέτα...* σαν το σκύλο με τη γάτα, *Η πεντάμορφη και το τέρας* (Κ.Θ.Β.Ε.), *Ιφιγένεια εν Αυλίδη* (Θεσσαλικό θέατρο), στην **τηλεοπτική σειρά** 504 χιλ. βόρεια της Αθήνας (Alpha) και στην **κινηματογραφική ταινία** μικρού μήκους *Σ' αγαπώ...?.* **Συνεργάστηκε με τους σκηνοθέτες:** Δ. Κωνσταντινίδη, Γ. Καλατζόπουλο, Α. Πανταζούδη, Ει. Κωνσταντινίδου, Γ. Καλαϊτζή, Σ. Χατζάκη.

ΚΟΡΙΝΑ ΧΑΡΙΤΟΥ

(βοηθός σκηνοθέτης)

Σπουδές: Τμήμα Θεάτρου, Σχολή Καλών Τεχνών, Α.Π.Θ., όπου και είναι υποψήφια διδάκτορας. **Συνεργάζεται από το 2002 με την Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης»** στην επιμέλεια των θεατρικών εντύπων και έχει την επιμέλεια σύνταξης του περιοδικού *Θεατρικά Τετράδια*. Την περίοδο 2002-2005 ήταν υπεύθυνη της οργάνωσης του φεστιβάλ «Θεατρική Άνοιξη». **Έχει συνεργαστεί ως βοηθός σκηνοθέτη** με το Κ.Θ.Β.Ε. (*Παραμύθι χωρίς όνομα, Τρελαντώνης, Από τις Βάκχες του Ευριπίδη*), την Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης» (*Περπατώ εις το δάσος, Οι φασουλήδες του Κατσιπόρα, Ο Περικλής, Το σώσε, Ο θεατροποιός*), το ΔΗ.Π.Ε.ΘΕ. Πάτρας (*Ο Αλχημιστής*) και το ΔΗ.Π.Ε.ΘΕ. Σερρών (*Η βεγγέρα*). **Έχει σκηνοθετήσει** το έργο *Οικογενειακό δίκαιο* της Λένας Διβάνη (Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης», 2006). **Από το 2001 διδάσκει** το μάθημα της Δραματολογίας στη Δραματική Σχολή του Κ.Θ.Β.Ε..

ΛΑΛΟΥΛΑ ΧΡΥΣΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

(σκηνογράφος-ενδυματολόγος)

Σπουδές: Αρχιτεκτονική Σχολή, Πανεπιστήμιο Φλωρεντίας. Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών, Αθήνα. Αθηναϊκό Τεχνολογικό Ινστιτούτο Δοξιάδη (1968). Παρακολούθησε, επίσης, το τμήμα σκηνογραφίας της Academia di Belle Arti της Φλωρεντίας, καθώς και το τμήμα σκηνοθεσίας της Σχολής Σταυράκου. Έχει συνθέσει περισσότερες από 150 σκηνογραφίες για θεατρικές παραστάσεις στο Κ.Θ.Β.Ε., στην Ε.Λ.Σ., σε διάφορα ΔΗ.Π.Ε.ΘΕ. και σε πολλούς ιδιωτικούς θιάσους. Διετέλεσε μέλος της Καλλιτεχνικής Επιτροπής του Εθνικού Θεάτρου (1985-1989), μέλος του Διοικητικού του Συμβουλίου (1993-1994), αναπληρώτρια διευθύντρια και στη συνέχεια διευθύντριά του ως το τέλος του 1994. Διδάσκει στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και στην Ανωτέρα Σχολή Δραματικής Τέχνης του Δήμου Αγίας Βαρβάρας. Έχει διδάξει, επίσης, στη σχολή Σταυράκου και στο πρόγραμμα επιμόρφωσης ενηλίκων του Κολεγίου Αθηνών.

Υπεύθυνοι παράστασης

Οδηγός σκηνής
Παύλος Ελευθεριάδης

Μηχανικός σκηνής
Νίκος Τσίγκος

Χειριστής κονσόλας φωτισμού
Σταύρος Στρατίδης

Χειριστής κονσόλας ήχου
Γιάννης Αλεξίου

Φροντιστής
Νίκος Τραμουντάνας

Ενδύτρια
Μαρία Σαρηγιάννη

Κατασκευή σκηνικών και κοστούμιών
Εργαστήρια Κ.Θ.Β.Ε.

Το προσωπικό υποδοχής του Κ.Θ.Β.Ε.
ντύνει η εταιρεία Ο.ΦΩΚΑΣ Α.Ε.

Εισιτήρια για τις παραστάσεις του Κ.Θ.Β.Ε.
προπωλούνται –εκτός των ταμείων του θεάτρου–
και σε όλα τα καταστήματα i-stores.
(Τηλ. 801-11-15-1617)

Ιουλιανός ο Παραβάτης του Νίκου Καζαντζάκη

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Θεατρική περίοδος 2007-2008
Αρ. δελτίου 561 (157)

**Τμήμα Εκδόσεων
και Δημοσίων Σχέσεων Κ.Θ.Β.Ε.**
Υπεύθυνη: Ιφιγένεια Ταξοπούλου

Γραφείο Εκδόσεων
Επιμέλεια εκδόσεων: Ελπίδα Βιάννη
Γραφιστική επιμέλεια: Ελένη Ματζίρη

Φωτογραφίες δοκιμών: Κώστας Παπαντωνίου

Παραγωγή εντύπου: Grapholine

Μέγας Χορηγός

Χορηγοί επικοινωνίας

Με την υποστήριξη

κάποια πράγματα είναι κλασικά
κάποια γίνονται.....

ΖΥΘΟΣ

ΑΠΟ ΤΟ 1990

90 χρόνια Ντορέ
17 χρόνια Ζύθος

πλ. τσιρογιάννη 7 τηλ: 2310 279010

κατούνη 5 Λαδάδικα τηλ: 2310 540284

OLYMPIC
AIRLINES

Embracing the world

Head Office

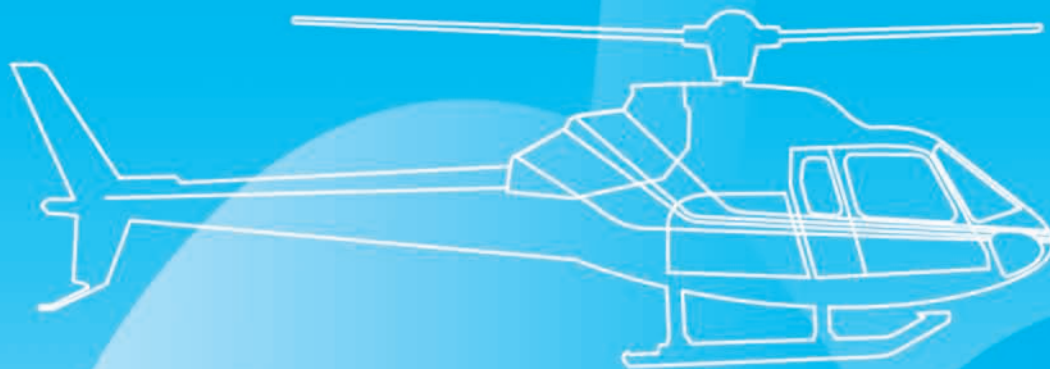
OLYMPIC AIRLINES s.a.

5th Km Spaton - Loutsas Ave. GR 19019 Spata

ATHENS - GREECE

Tel. +30 - 210 - 3569111, Fax. +30 - 210 - 3568925

www.olympicairlines.com

Ελικόπτερα

***Όταν το απρόσιτο γίνεται προσιτό
Όταν το αναγκαίο είναι και επείγον***

Για περισσότερες πληροφορίες και κρατήσεις επικοινωνήστε:
Τηλ.: **210-3565.200, 210-3565.202, 210.3565.203**
Fax : **210.3565.201**

Ολοκληρωμένος Κύκλος Αεροπορικών Υπηρεσιών

ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΠΕΛΑΤΩΝ - HANDLING
ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ - CARGO

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΑΕΡΟΣΚΑΦΩΝ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΕΛΙΚΟΠΤΕΡΑ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ ΑΕΡΟΠΛΟΪΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΧΕΙΡΙΣΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ ΑΕΡΟΠΛΟΪΑΣ

GALILEO HELLAS S.A.

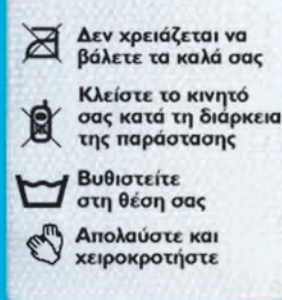
ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΚΑΥΣΙΜΩΝ Α.Ε.

OLYMPIC INTORPLANE COMPANY S.A.

ΕΤΑΙΡΙΑ ΑΓΩΓΟΥ ΚΑΥΣΙΜΟΥ
ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε.

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Το θέατρο χρειάζεται κι αυτό τη φροντίδα μας.

- **Θεσσαλονίκη:** Τσιμισκή 48-50, Τσιμισκή 64 (F Sport), Ερμού 14
- **Αθήνα:** Σταδίου 41, Ερμού & Βουλής
- **Βόλος:** Ερμού 164

